

Julktivapaa torstaina 30.1.2025 klo 06.00

RAJUILMAN RAJALLA

SKENAARIOITA SUOMELLE 2025-2035

**RAJUILMAN
RAJALLA**

RAJUILMAN RAJALLA

Skenaarioita Suomelle 2025–2035

EVA Raportti 1/2025

ISSN 2342-8082 (painettu)

ISSN 2342-8090 (pdf)

Graafinen suunnittelu: Mika Tuominen

Kuvat: Mika Tuominen, Sunday Stock, MOSQUITO_vector, Marzufello, Hoika Mikhail,
Tasefa design, IMAJI_illustration / Shutterstock, CSA-Archive / iStockphoto

Kustantaja: Taloustieto Oy

Painopaikka: Nextprint Oy, Helsinki 2025

ISBN 978-951-628-772-3 (painettu)

ISBN 978-951-628-773-0 (pdf)

ESIPUHE

Käsissäsi on EVAn raportti Rajuilman rajalla – Skenaarioita Suomelle 2025–2035. Se hahmottaa neljä keskenään erilaista ja vaihtoehtoista kuvausta siitä, miten maailma ja suomalaisten yritysten toimintaympäristö voivat muuttua seuraavien kymmenen vuoden aikana.

Talous ja turvallisuus ovat epävarmemmalla pohjalla kuin pitkään aikaan sekä Suomessa että maailmalla. Euroopassa soditaan. Väestöt ikääntyvät, ja kansantaloudet velkaantuvat. Ilmastonmuutoksen vaikutukset etenevät nopeasti, ja teollisuuden vihreä siirtymä on kesken.

Epävarmuuden ytimessä on parhaillaan käynnissä oleva maailmanpolitiikan murros. Suurvallat ajavat omia etujaan poikkeuksellisen häikäilemättömästi. Suomelle tärkeät monenkeskisen kansainvälisen yhteistyön instituutiot horjuvat, ja maailma on vailla johtajuutta. Uusi maailman-

järjestys hämmöittää tulevaisuudessa, mutta kukaan ei vielä tiedä miltä se näyttää, saati mikä Suomen paikka siinä on.

Skenaariot rakentuvat suurten pelureiden, Yhdysvaltojen, Kiinan ja EU:n, sekä naapurimme Venäjän vaihtoehtoisista valinnoista ja kehityspoluista, joita raportissa hahmotellaan tarkemmin.

Jokainen neljästä skenaariosta sisältää suomalaisille toimijoille sekä uhkia että mahdollisuuksia. Pessimistisimmässä skenaariossa eletään sodan aiheuttamissa poikkeusoloissa. Optimistisimmassa skenaariossa talous kasvaa nopeasti, mutta nykyistä selvästi monimutkaisemmassa toimintaympäristössä.

Skenaariot kuvaavat mahdollisia maailmoja. Koska skenaariot eivät ole ennusteita, emme voi tietää paljoakaan niiden toteutumisen todennäköisyyksistä. Varautumalla skenaarioiden sisältämiin kehityskulkuihin, uhkiin ja

mahdollisuuksiin voi kuitenkin pienentää oman organisaation todennäköisyyttä tulla yllätetyksi.

Skenaarioiden kuvausten lisäksi raportti pitää sisällään kahdeksan eturivin asiantuntijan kirjoittamaa katsausta. Esitän heille lämpimät kiitokset: Petteri Taalas (Ilmatieteen laitos), Antti Törmänen (Antler), Mikael Mattlin (Ulkopoliittinen instituutti), Mauri Kotamäki (Finnvera), Sanna Kurronen (Suomen Pankki), Hubertus Bardt (IW) ja Pekka Väisänen (EVA).

Kiitän lämpimästi myös hankkeen ohjausryhmää: Varman toimitusjohtajaa Risto Murtoa, Orionin hallituksen puheenjohtajaa Veli-Matti Mattilaa, Reiman hallituksen puheenjohtajaa Elina Björklundia, Novanan toimitusjoh-

tajaa Johanna Lammista sekä Etlan toimitusjohtajaa Aki Kangasharjaa.

Skenaariot eivät olisi syntyneet ilman työryhmää, jossa ovat vaikuttaneet edellä mainittujen lisäksi EVAn toimiston väki sekä Tero Kuusi (Etlä), Jussi Pyykkönen (PTC-Services), Sami Pakarinen (EK), Lauri Tähtinen (Americas Outlook) ja Päivi Puonti (Etlä). Erityiskiitokset EVAn tutkimuspäällikölle Ilkka Haavistolle ja projektitutkija Pekka Väisäselle, jotka työstivät skenaariot tekstiksi, sekä EVAn toimituspäällikölle Sami Meteliselle, joka on toimittanut skenaarioraportin.

Osoitan lämpimät kiitokset myös TT-säätiölle, jonka rahoitus mahdollisti EVAn Skenaariot-hankkeen.

Helsingissä 20. tammikuuta 2025

EMILIA KULLAS

Johtaja

EVA

SISÄLLYS

MAAILMANJÄRJESTYKSEN MUUTOS • 9

DIILIEN PELI • 11

Asiantuntijakirjoitukset:

Petteri Taalas, Antti Törmänen

MAAILMA TULESSA • 29

Asiantuntijakirjoitus:

Mikael Mattlin

MARKKINOIDEN KAAOS • 45

Asiantuntijakirjoitukset:

Mauri Kotamäki, Sanna Kurronen

UUSI JÄRJESTYS • 61

Asiantuntijakirjoitukset:

Hubertus Bardt, Pekka Väisänen

SKENAARIOIDEN YHTEENVETO • 76

UUSI JÄRJESTYS

Hidasta

Yhteistyötä

MARKKINOIDEN
KAAOS

DIILIEN PELI

Fragmentaatiota

Nopeaa

MAAILMA TULESSA

MAAILMANJÄRJESTYKSEN MUUTOS

Skenaariot poikkeavat toisistaan ensinnäkin maailmanjärjestyksen muutoksen nopeuden ja toiseksi niiden luonteen kannalta. Kun maailmanjärjestys muuttuu nopeasti, keskeiset maailmanpolitiikan toimijat tekevät talouden, maailmankaupan tai sotilaallisen turvallisuuden suhteen nopeita ratkaisuja.

Hitaassa vaihtoehdossa suurvallat välttävät äkkinäisiä liikkeitä, ja muutokseen sopeudutaan hitaasti. Muutoksen luonne voi olla toisaalta yhteistyötä rakentava tai se voi olla fragmentoituva. Yhteistyössä keskeiset toimijat löytävät keskenään yhteisymmärryksen keskeisissä kiistakysymyksissä, fragmentoituvassa muutoksessa ristiriidat dominoivat.

Skenaarioiden kaksi akselia, nopea ja hidas, yhteistyö ja fragmentaatio, luovat neljä sektoria, jotka kuvaavat neljää erilaista skenaariota.

Neljä skenaariota

Skenaarioista ensimmäisessä, **Diilien pelissä** (nopean yhteistyön skenaario), Yhdysvallat onnistuu sekä taloudessa että ulkopoliitikassa.

Maailma tulella (nopean fragmentaation skenaario) on sotaskenaario, joka alkaa autoritääristen johtajien päätöksistä ja päättyy uuteen kylmään sotaan.

Markkinoiden kaoksessa (hitaan fragmentaation skenaario) toteutuu Diilien pelin peilikuva, ja Yhdysvallat sukeltaa finanssikriisiin vetäen maailman perässään.

Uudessa järjestyksessä (hitaan yhteistyön skenaario) Kiina ja Eurooppa ajautuvat järkiliittoon Yhdysvaltojen keskittyessä itseensä.

DIILIEN PELI

UUSI JÄRJESTYS

Hidasta

Yhteistyötä

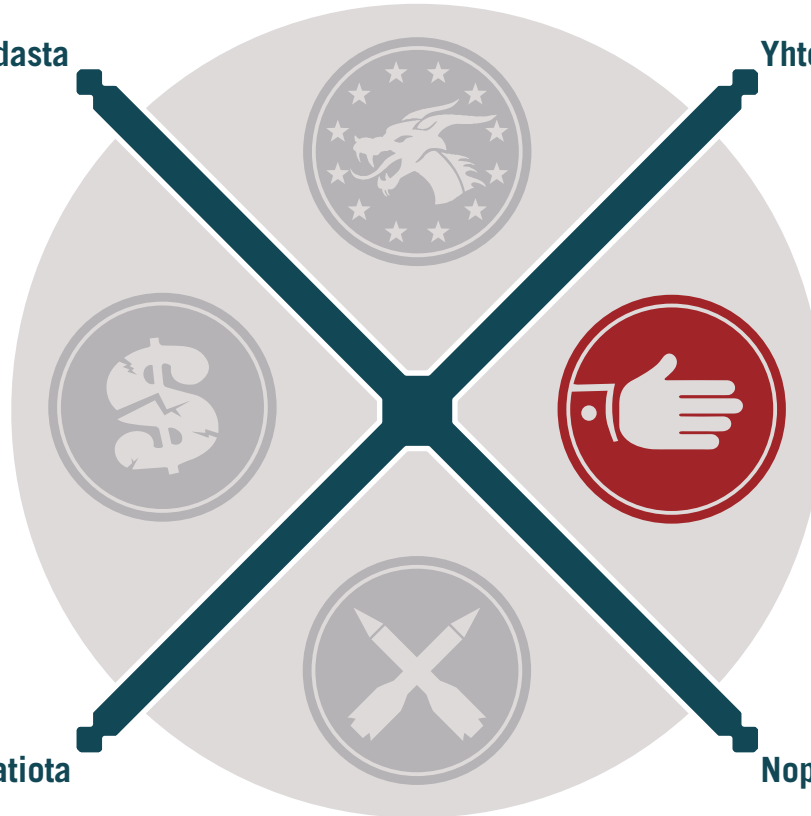
MARKKINOIDEN
KAAOS

● DIILIEN PELI

Fragmentaatiota

Nopeaa

MAAILMA TULESSA

YHDYSVALLAT MÄÄRÄÄ TAHDIN

Yhdysvallat dominoi taloudellisesti, Kiina hiipuu, Euroopan komissio on vahva. Eurooppa käyttää neuvotteluvaihtonsa sopimusten laadinnassa ja hyötyy vauhdittuneen kaupan myötä Yhdysvaltojen imusta. Ukrainaan solmitaan aselepo, ja rauhanprosessi alkaa. Venäjän-kauppa käynnistyy jälleen. Perinteiset kansainväliset järjestöt katsovat diilintekoa sivusta.

Miten tähän päädytään?

- Yhdysvalloissa nopeaa tuottavuuskasvua, Kiinassa hidasta.
- Kahdenvälisiä kauppasopimuksia, myös alakohtaisia.
- Eurooppa on tinkimätön kauppaneuvottelija.
- Venäjän eristäminen taloudessa päättyy.

DIILIEN PELIN VAIHEET

Kolme seuraavaa vuotta 2025–2027: Nopeat diilit putkeen

Kauppasodat vältetään diileillä, joihin kytketään kauppasopimusten lisäksi muutakin, kuten turvallisuus- ja maahanmuuttokysymyksiä.

Vuosikymmenen taite 2028–2030: Luovaa tuhoa

Talouden rakenteet nopeassa muutoksessa, teknojätit murtautuvat uusille toimialoille.

Loppusuora 2031–2034: Tilkkutäkkien maailma

Diilien luomaa tilkkutäkkiä ryhdytään korjaamaan uusilla liittoumilla.

GLOBAALIT KÄÄNTEET DIILIEN PELISSÄ

Yhdysvallat vahvistaa otettaan

Yhdysvaltojen talouskasvu vauhdittuu, kun tekoälyn soveltaminen johtaa tuottavuusloikkaan. Veronkevennykset ja sääntelyn purkaminen rohkaisevat amerikkalaisia kuluttamaan ja investoimaan. Suuret pörssi-indeksit lyövät jatkuvasti aiempia ennätyksiään.

Yhdysvallat käyttää taloudellista ja teknologista ylivoimaansa ulkosuhteidensa vipuvoimana. Se uhkailee uusilla tullimaksuilla sekä vastustajiaan että kumppaneitaan – kutakin yksitellen – hakien itselleen mieluisia sopimusratkaisuja. Diilejä syntyy, ja laajemmat kauppasodat vältetään. Samalla monenkeskinen kansainvälinen sopimusjärjestelmä tekee tilaa monitasoisemmalle sopimusten verkostolle.

Yksi diileistä tehdään Ukrainan kanssa, jolle Yhdysvallat lisää merkittävästi aseapuaan. Sen ehtoina ovat aseleponeuvottelujen käynnistäminen Venäjän kanssa sekä Ukrainan sitoutuminen avun takaisinmaksuun. Sotiminen Ukrainassa päättyy, ja keskustelut rauhansopimuksesta alkavat. Yhdysvallat keskittää sotilaallisia resurssejaan Aasiaan.

Yhdysvaltojen sisäiset ristiriidat tasoittuvat talouden myötäutuessa. Siirtolaiskysymys saadaan hallintaan Meksikon kanssa tehdyllä palautus- ja rajasopimuksella. Energiankulutus kasvaa voimakkaasti, ja kasvava kysyntä kiihdyttää investointeja öljyn- ja kaasunporauksen ohella myös puhtaaseen energiantuotantoon. Ilmastopolitiikan ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen Trumpin hallinto jättää osavaltioille ja markkinoille.

Kiinan kehitys yskii

Kiinan talouskasvu jää odotettua heikommaksi. Kiinalainen keskiluokka säästää pahan päivän varalle, eikä kulutuskysyntä kasva. Kauppaneuvotteluissa Kiina sitoutuu leikkaamaan teollisuutensa polkumyyntiä välttääkseen korkeat tullit. Vienti kehittyy toivottua vaisummin, ja Kiinan suhteellista asemaa heikentävät myös Yhdysvaltojen ja EU:n uudet kauppasopimukset Latinalaisen Amerikan ja Afrikan maiden kanssa.

Kiinan investointeihin perustunut kasvumalli osoittautuu yhä tehottomammaksi. Talouden uudistumista haittaavat teollisuuden ylikapasiteetti, valtionyhtiöiden korostunut rooli ja länsimaisten yritysten virta pois Kiinasta.

Vaimea kysyntä lisää deflaatiopaineita. Kiinan rahoitussektori ja julkinen talous ovat vaikeuksissa, ja elvytys on menettänyt tehonsa yli-investointien myötä. Kiinan koulutetun keskiluokan tyytymättömyys kasvaa, kun kiinalaisten elintaso ei kohene, nuorisotyöttömyys pysyy korkealla ja ympäristöongelmat kasaantuvat. Kriittisyys kansalaisia valvonnan ja algoritmien avulla pisteyttävää sosiaalista luottoluokitusjärjestelmää kohtaan lisääntyy.

Kiinan johto keskittyy maan sisäiseen vakauteen. Puolue pyrkii siihen korostamalla harmoniaa, syyttämällä ongelmista ulkovaltoja ja kokeilevalla politiikalla – välillä lisäämällä vapauksia, välillä kiristämällä kuria ja valvontaa. Protestien hillitsemiseksi hallinto käyttää suurkaupungeissa ulkona liikkumisen rajoituksia mutta peräännyttyy niistä kansalaisten vastustuksen vuoksi.

Eurooppa käyttää sääntelyvoimaansa

EU joutuu koviin kauppaneuvotteluihin Yhdysvaltojen ja Kiinan kanssa. Niissä unioni toimii yhtenäisesti komission vastatessa kauppaneuvotteluista. Yhdysvallat kyt-

kee neuvotteluihin myös kysymykset Euroopan puolustuksesta sekä Ukrainan sodan lopettamisesta. Euroopan Nato-maat kasvattavat puolustusbudjettejaan. Tanska sopii Yhdysvaltojen kanssa Grönlannin luonnonvarojen hyödyntämisestä ja toisen sotilastukikohdan perustamisesta saaren itärannikolle.

Ukrainan rauhansopimuksessa Euroopan unioni sitoutuu Ukrainan puolustuksen rahoittamiseen sekä jälleenrakennuk-

seen kymmenen vuoden ajaksi. Ukrainalle rakennetaan polku EU:n jäseneksi. Tulitauon pitäessä Venäjän vastaisia pakotteita puretaan asteittain, ja Venäjän-kauppa käynnistyy jälleen.

EU-integraatio ei juuri etene jäsenmaiden keskittyessä omaan kilpailukykyynsä ja julkiseen talouteen, mutta EU:lla on vaikutusvaltaa globaalien standardien luoja-
na. Euroopan markkinoilla toimivien tahojen on otettava huomioon EU:n kannat erityisesti ympäristö- ja teknologiakysymyksissä sekä ruokaturvassa. Hiilirajamekanismi osoittautuu toimivaksi instrumentiksi, jolla EU painostaa kauppakumppaneitaan pienentämään vientituottei-

Ukrainalle rakennetaan polku EU:n jäseneksi.

densa hiilijalanjälkeä. Yhdysvaltalaisten teknologiajättien kohdalla EU joutuu kuitenkin tinkimään vaateistaan sopimusten aikaansaamiseksi.

Taloukasvuunsa Eurooppa saa vetoapua sitä selvästi nopeammin kasvavalta Yhdysvalloilta, jonka teknologiaaloikkaan myös eurooppalaiset yritykset ja sijoittajat pääsevät osin mukaan. Mahdollisuus käyttää jälleen halpaa venäläistä energiaa auttaa Keski-Euroopan talouksia, mutta luo myös eripuraa jäsenmaiden välille. EU pyrkii parantamaan sisämarkkinoidensa toimivuutta yksinkertaistamalla ja harmonisoimalla sääntelyä. Tulokset jäävät kuitenkin vaihteleviksi, koska jäsenmaat eivät lopulta ole riittävässä määrin valmiita luopumaan kansallisista käytännöistään.

Venäjä parantaa asemiaan

Venäjä suostuu rauhanneuvotteluihin Ukrainan kanssa, kun Yhdysvallat uhkaa lisätä tuntuvasti sotilaallista tukeaan, ja Ukrainaa vuorostaan painostetaan rauhanneuvotteluihin uhkaamalla lopettaa tuki, jos se ei suostu rau-

hanehtoihin. Aselepo saadaan nopeasti aikaan. Rauhanneuvottelut kestävät pitkään, mutta lopulta sopimuksessa Krimin niemimaa ja osa Itä-Ukrainasta liitetään Venäjään kansanäänestyksen jälkeen. Vastapainoksi Venäjä sitoutuu osallistumaan Ukrainan jälleenrakentamiseen ja olemaan häiritsemättä Ukrainan EU-jäsenyyssprosessia.

Sotarikokset ja kysymys Ukrainan Nato-jäsenyydestä jäävät sopimuksen ulkopuolelle.

Venäjä-pakotteita puretaan asteittain tiettyjä teknologia-

Venäjä-pakotteita puretaan asteittain.

tuotteita ja -palveluita lukuun ottamatta. Venäjän-kauppa

käynnistyy uudestaan, mutta länsimaiset yritykset välttävät investointeja Venäjälle. Energiaviennin kasvu kääntää pikkuhiljaa Venäjän talouden nousu-uralle.

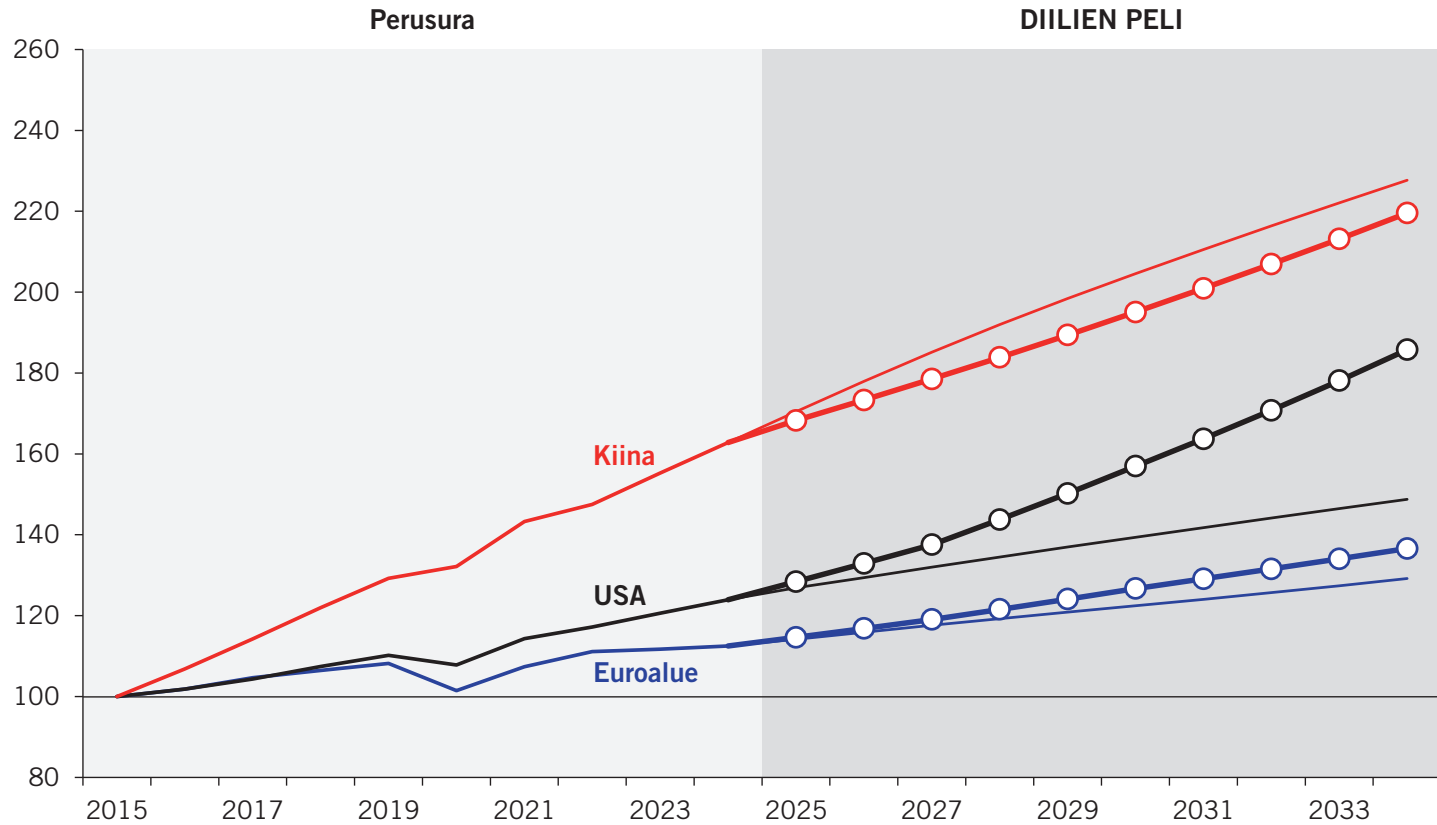
Venäläiset ovat helpottuneita Ukrainan sodan päättymisestä ja kokevat rauhan voitoksi maalleen, mikä pönkittää Venäjän presidentinhallinnon ja turvallisuuskooneiston asemaa. Autoritäärisyys, korruptio ja vallan väärinkäytökset jatkuvat.

Ukrainan sodan päättymisen myötä Venäjän geopoliittinen asema kohenee, mutta sen suhteet erityisesti Poh-

jois-Euroopan maihin säilyvät jäisinä. Venäjä alkaa varustaa Leningradin sotilaspiiriä, laajentaa toimiaan arktisilla alueilla ja jatkaa turvallisuus- ja sotilaspalveluiden myyntiä Afrikassa.

BKT:N KASVU ALUEITTAIN VERRATTUNA OECD:N ENNUSTAMAAN PERUSURAAAN (INDEKSI, 2015=100)

LÄHDE: OECD ECONOMIC OUTLOOK, LYHYEN JA PITKÄN AIKAVÄLIN ENNUSTEET.

TALOUS DIILIEN PELISSÄ

Veronkevennysten, sääntelyn purkamisen ja tekoälyn soveltamisen myötä Yhdysvaltojen talous kasvaa ylivertaisesti suhteessa hiipuvaan Kiinaan ja ylisääntelystä kärsivään Eurooppaan.

Tinkimättömänä neuvottelijana Eurooppa kuitenkin onnistuu solmimaan itselleen suotuisia kauppasopimuksia ja hyötymään Yhdysvaltojen talouden imusta.

Ukrainan saavuttamaa rauhaa seuraa jälleenrakennus, ja Venäjän-kauppa käynnistyy uudelleen.

Kovimman talouskasvun skenaario

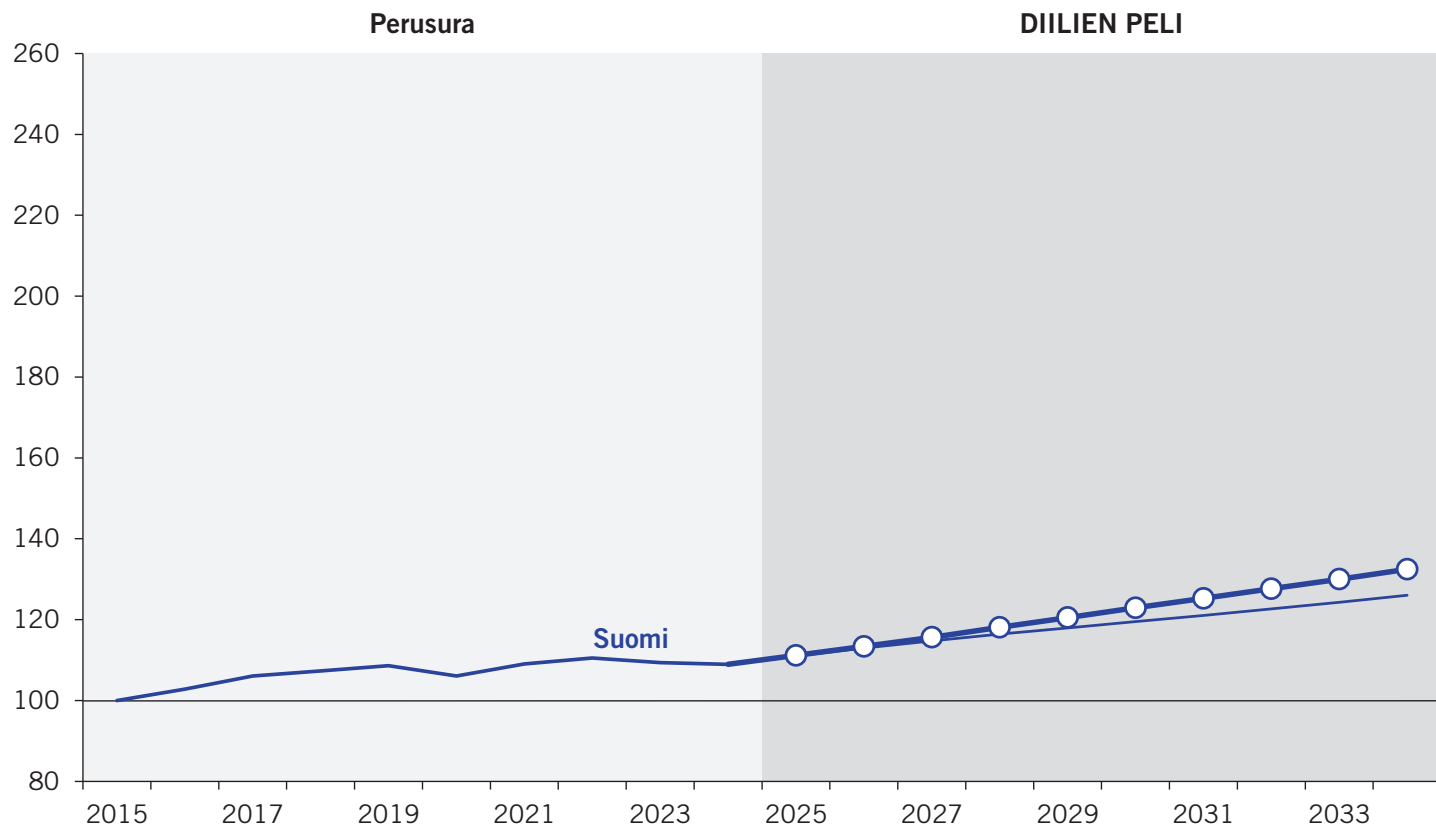
1. periodilla kovaa kasvua
- 2.–3. periodeilla kasvu hidastuu

Bkt:n vuosimuutos, vuosien 2025–2027 keskiarvo

- Maailma 3,3 %, kohtalaista kasvua
- USA 3,5 %, nopeaa kasvua
- Kiina 3,0 %, hidasta kasvua
- Eurooppa 1,9 %, kohtalaista kasvua
- Suomi 2,0 %, kohtalaista kasvua

SUOMEN BKT:N KASVU VERRATTUNA OECD:N ENNUSTAMAAN PERUSURAAAN (INDEKSI, 2015=100)

LÄHDE: OECD ECONOMIC OUTLOOK, LYHYEN JA PITKÄN AIKAVÄLIN ENNUSTEET.

SUOMI DIILIEN PELISSÄ

Yhdysvaltojen talouskasvu, Euroopan talouden piristyminen ja Ukrainan sodan päättyminen vakauttavat Euroopan poliittisen tilanteen. Tästä kaikesta Suomen talous ja erityisesti vientisektori hyötyvät. Geopoliittiset riskit eivät kuitenkaan poistu jatkossakaan. Tämä tuo Suomal-

le uusia mahdollisuuksia profiloitua kyberturvallisuuden, puolustusteollisuuden ja digitaalisen infrastruktuurin kehittäjänä. Suomen ja Venäjän suhde pysyy jatkossakin kireänä, mutta kauppa alkaa jälleen käydä. Suomalaiset varovat tekemästä uusia investointeja Venäjälle.

Uhat

- Yhä useampi yritys siirtää toimintojaan tai myydään Yhdysvaltoihin. EU:n sisämarkkinoiden toimivuus ja suomalaisten yritysten mahdollisuudet kasvaa Euroopassa eivät kohene.
- EU ylisääntelelee uutta teknologiaa, eikä innovaatioiden kaupallistaminen Euroopassa ole kannattavaa.
- Helsingin pörssi ja Suomen rahoitusmarkkinat jatkavat kuihtumistaan.

Mahdollisuudet

- Suomen vientiteollisuus ja erityisesti palveluvienti hyötyvät Yhdysvaltojen talouden imusta ja hyvästä talouskasvusta.
- Ukrainan rauhan myötä suomalainen infra- ja rakennusteollisuus saa uusia mahdollisuuksia maan jälleenrakentamisesta.
- Kauppasotien rauhoittumisen myötä Suomi löytää uusia vientimarkkinoita.

BRICS-MAAT OVAT AVAINASEMASSA ILMASTONMUUTOKSEN HILLINNÄSSÄ

Kirjoittaja **Petteri Taalas** on
Ilmatieteen laitoksen pääjohtaja.

Ilmastonmuutos on eräs keskeisimpiä ihmiskunnan haasteita tällä vuosisadalla väestönkasvun lisäksi. Sen (hidas) eteneminen on näkyvissä kaikkialla maailmassa, ja erityisen selkeästi arktisella alueella.

Ilmastonmuutoksella on kasvavasti suoria ja epäsuoria vaikutuksia Suomeen. Olemme jo tähän mennessä kokeneet yli kaksinkertaisen lämpenemisen koko maailman keskiarvoon verrattuna. Vuotuinen keskilämpötila on noussut 1850-luvulta nykypäivään 3,2 celsiusastetta. Samalla sademäärät ovat kasvaneet 20–100 millimetriä vuodessa; enemmän Keski- ja Pohjois-Suomessa ja vähemmän etelässä. Kasvukauden lämpösumma on samalla kasvanut, mikä on hyödyttänyt maataloustuotantoa ja metsien kasvua. Tosin maatalousolosuhteissa esiintyy vuosittaista ja paikallista vaihtelua.

Maailman ilmatieteen järjestön arvion mukaan koko maailmassa ylitetään 2030-luvulla 1,5 celsiusasteen läm-

penemisen raja pysyväisemmin. Se on jo ylitetty vuonna 2024 ainakin tilapäisesti. Puolentoista asteen lämpeneminen tarkoittaisi Suomessa yli kolmen asteen lämpenemistä, ja talvikaudella 4–5 asteen lämpenemistä 2030-luvulla.

Samalla etenkin talvikauden sateet lisääntyvät. Lämenneseen ilmaan mahtuu enemmän kosteutta, ja merien lämpeneminen tehostaa haihduntaa. Nyrkkisääntönä on, että asteen lämpeneminen lisää ilman kosteussältöä seitsemän prosenttia. Eteläisessä Suomessa sateen olomuoto on entistä useammin vettä, ja Lapissa lisääntynyt sademäärä johtaa lumipeitteen kasvuun. Lumipeitteinen kausi lyhenee koko maassa. Samalla talvien tulvien riski kasvaa, ja tulvat voivat huuhtoa ravinteita pelloilta mereen ja järviin vaikuttaen rehevöitymiseen.

Sään ääri-ilmiöiden lisääntyminen näkyy Suomessa. Vuonna 2002 meillä oli noin 3 000 vuotuista vahingontorjuntatehtävää ja vuonna 2023 jo yli 8 500. Myös vakuutusyhtiöiden kysyntä säävahinkojen korvauksille on kasvussa.

Ilmastonmuutoksen torjunta ja siihen sopeutuminen on Suomelle merkittävä mahdollisuus. Kasvavaa sähkön tarvetta tyydytetään uusiutuvalla energialla sekä potentiaalisesti ydinvoimalla. On mahdollista, että tämän seurauksena syntyy vihreää vetyä hyödyntävää yritystoimin-

taa. YK:n COP-kokouksissa on sovittu ilmastonmuutoksen torjunnan ja siihen sopeutumisen rahoituksen lisäämisestä. Eräs sopeutumisen keino ovat panostukset sään ennakkovaroituspalveluihin ja säähavaintoihin. Tämä tarjoaa mahdollisuuksia Suomen alan yrityksille public-private-yhteistyönä.

Toisaalta paine metsien käytön vähentämiselle ja eläinperäisistä elintarvikkeista luopumiselle on noussut agendalle ilmasto- ja luontokato-teemojen myötä. On mielenkiintoista nähdä, kuinka paljon näiden luonnonvarojen käyttöä pyritään reguloimaan, ja kuinka paljon työllisyys, talous ja huoltovarmuus vaikuttavat päätöksiin lähivuosina. Samoin Suomessa on potentiaalia lisätä kaivostointintaa, missä myös luontoarvot ovat pohdinnan vaakakupissa.

Maailman talousfoorumi WEF on arvioinut 2025 raportissaan, että sään ääri-ilmiöiden yleistyminen on suurin riski maailmantaloudelle 2030-luvulla. Toiseksi suurimmaksi riskiksi WEF on arvioinut maailman ilmastojärjestelmän muutokset. Ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät etenkin vesivarojen muutoksina mutta myös helleaaltojen ja voimakkaimpien trooppisten myrskyjen lisääntymisenä.

Ilmastonmuutoksen myötä maaperän kosteusolot muuttuvat. Muun muassa Välimeren alueella, molemmissa Amerikoissa, eteläisessä Afrikassa, Itä-Aasiassa ja Oseaniassa maaperän kosteus on vähenemässä, mikä vaikeuttaa maataloustuotantoa. Samoin maailman vuoristojäätiköt sulavat kiihtyvästi, ja useisiin maailman suuriin jokiin saadaan tämän myötä vähemmän vettä. Tämä vaikuttaa kielteisesti ravinnon tuotantoon, teollisuuteen ja makean veden saatavuuteen.

Välimeren alueen kuivuminen ja helteiden yleistyminen vähentävät turismin potentiaalia ja heikentävät maataloustuotantoa alueella. On mahdollista, että tämä lisää intressiä Pohjoismaiden matkailua kohtaan. Samoin lumipeitteisen jakson lyheneminen Keski-Euroopassa voi lisätä kiinnostusta Lapin matkailuun.

Pidemmillä tähtäimellä ilmastonmuutos lisää paikallisuuden potentiaalia etenkin väestöään kasvattavasta Afrikasta, missä talouden, työllisuuden ja ruokaturvan ydin on maataloudessa.

Ilmastonmuutoksen torjunnan tärkein haaste on fossiilisista polttoaineista luopuminen. Kaksi kolmasosaa päästöistä syntyy niistä. Noin kymmenen prosenttia syntyy ei-uusiutuvien trooppisten metsien hävityksestä ja noin 20

prosenttia metaanista, jota syntyy öljyn ja kaasun tuotannosta, riisin viljelystä ja nautakarjasta.

G7-maat ja EU ovat sitoutuneet 1,5 asteen päästöskenaarioon, mikä edellyttää maiden hiilineutraaliutta vuoteen 2050 mennessä. Nämä maat vastaavat noin kolmanneksesta maailman päästöistä, EU noin kuudesta prosentista. Loput G20-maista vastaavat noin puolesta maailman päästöistä. Pariisin sopimuksen 1,5–2,0 asteen rajoihin pääseminen riippuu paljolti näiden maiden, kuten Kiinan, Intian, Venäjän, Argentiinan, Brasilian, Indonesian, Etelä-Afrikan ja Saudi-Arabian, päästöjen kehityksestä. Nämä maat eivät ole toistaiseksi sitoutuneet riittävän kunnianhimoisiin ilmastotoimiin, jotta lämpeneminen saataisiin rajattua Pariisin lukemiin.

ÄLYN VALLANKUMOUS

Kirjoittaja **Antti Törmänen** on pääomasijoitusyhtiö Antlerin osakas.

Teknologian kentällä seuraavat 10 vuotta ovat hyvin nopean kehityksen aikaa. Kaksi kehityskulkua nousee ylitse muiden. Generatiivisen tekoälyn soveltaminen muuttaa voimakkaasti yrityskenttää, niiden liiketoimintamalleja ja koko yhteiskuntaa. Samalla myös työntekijöiden osaamisen, ihmisälyn, arvo kasvaa.

Olemme vasta aivan tekoälyn tuoman vallankumouksen alussa. Seuraavan kymmenen vuoden aikana kehitys etenee kahdella akselilla.

Ensimmäinen akseli on teknologian eli varsinaisten tekoälymallien kyvykkyyksien nopea kehitys. Tekoälyyn panostetaan merkittävästi sekä pääomia että osaamista, mikä takaa uusien yhä kyvykkäämpien tekoälymallien jatkuvan virran.

Toinen akseli liittyy tekoälyn käyttöönottoon eri toimialoilla. Generatiivisen tekoälyn käytännön sovellutukset muokkaavat muun muassa terveydenhuoltoa, ohjelmistoalaa, finanssialaa, teollisuutta ja monia luovia ammat-

teja. Ne tehostavat toimintaa, tuottavat uutta arvoa ja muokkaavat työtehtäviä. Samalla monet suorittavat työt vähenevät tai katoavat seuraavan vuosikymmenen aikana.

Kehityksen nopeus voi olla yllättävää, koska se ruokkii itse itseään. Tekoälypohjaiset no-code-työkalut antavat yrityksille, asiantuntijoille tai luoville yksilöille jo nyt mahdollisuuden rakentaa itse omiin tarpeisiinsa sopivia applikaatioita, jotka korvaavat toisilta yrityksiltä ostettuja ohjelmistoja.

Edellä kuvattu esimerkki on vasta alkusoittoa siitä, kuinka nopeasti teknologia voi vaikuttaa organisaatioiden toimintatapoihin ja muuttaa kilpailukenttää. Vanhoja käytäntöjä ja asiakkuuksia ravistellaan, kun uusien ideoiden käytäntöönpano helpottuu ja nopeutuu. Jos viimeisten kolmen vuoden kehitysvauhti jatkuu seuraavat kymmenen vuotta, on muutos molemmilla akseleilla suorastaan mullistavaa.

Tekoälyn lisäksi muutama muu teknologian ala ottaa merkittävän kehitysloikan seuraavan kymmenen vuoden aikana. Kvanttitietokoneiden odotetaan saavuttavan niin sanotun kvanttiyhödyn. Tämä tarkoittaa, että niiden laskentatapa ja -teho saadaan hyödynnettyä käytännön

sovellutuksissa tavalla, joka tuo taloudellista etua. Esimerkiksi nykyisten salausten purkamisen mahdollistavat kvanttialgoritmit vaativat kvanttietokoneen, joka olisi mahdollista rakentaa noin kymmenen vuoden päästä.

Bioteknologian alalla geeniteknologia ja kantasolututkimus mahdollistavat yhä paremmin yksilöllisen lääketieteen ja sairauksien tehokkaamman ennaltaehkäisyn. Pääomia kohdistuu edelleen myös merkittävästi ilmastoteknologiaan, josta toivottavasti saamme tavoitellussa mittakaavassa hyötyä ilmastonmuutoksen hidastamiseen. Viimeiseksi, digitaalisen maailman kehittyessä tietoturvaturvaukset monimutkaistuvat. Innovatiiviset kyberturvallisuusratkaisut ovat välttämättömiä globaalin luottamuksen ja vakauden säilyttämiseksi.

Tietoturvan ohella tekoälyn kehitykseen liittyy muitakin uhkakuvia. Eksistentiaalisin niistä koskee ihmisten tulevaisuutta – pelkoa jäämisestä meitä kykenevämpien koneiden syrjäyttämiksi. Paljon todennäköisempää kuitenkin on, että ihminen pysyy kuskin paikalla ja tekoälyn vallankumous johtaa myös ihmisälyn vallankumoukseen. Päivitellessämme tekoälyn vaikutuksia menetettyinä työpaikkoina unohdamme, että tekoälyn nopea kehitys on yksi hämmästyttävimmistä ihmisälyn saavutuksista vii-

me vuosina. Kuten aikaisemmissa teknologisissa vallankumouksissa yliarvioimme kehitykseen liittyviä ongelmia ja aliarvioimme kykymme vastata niihin.

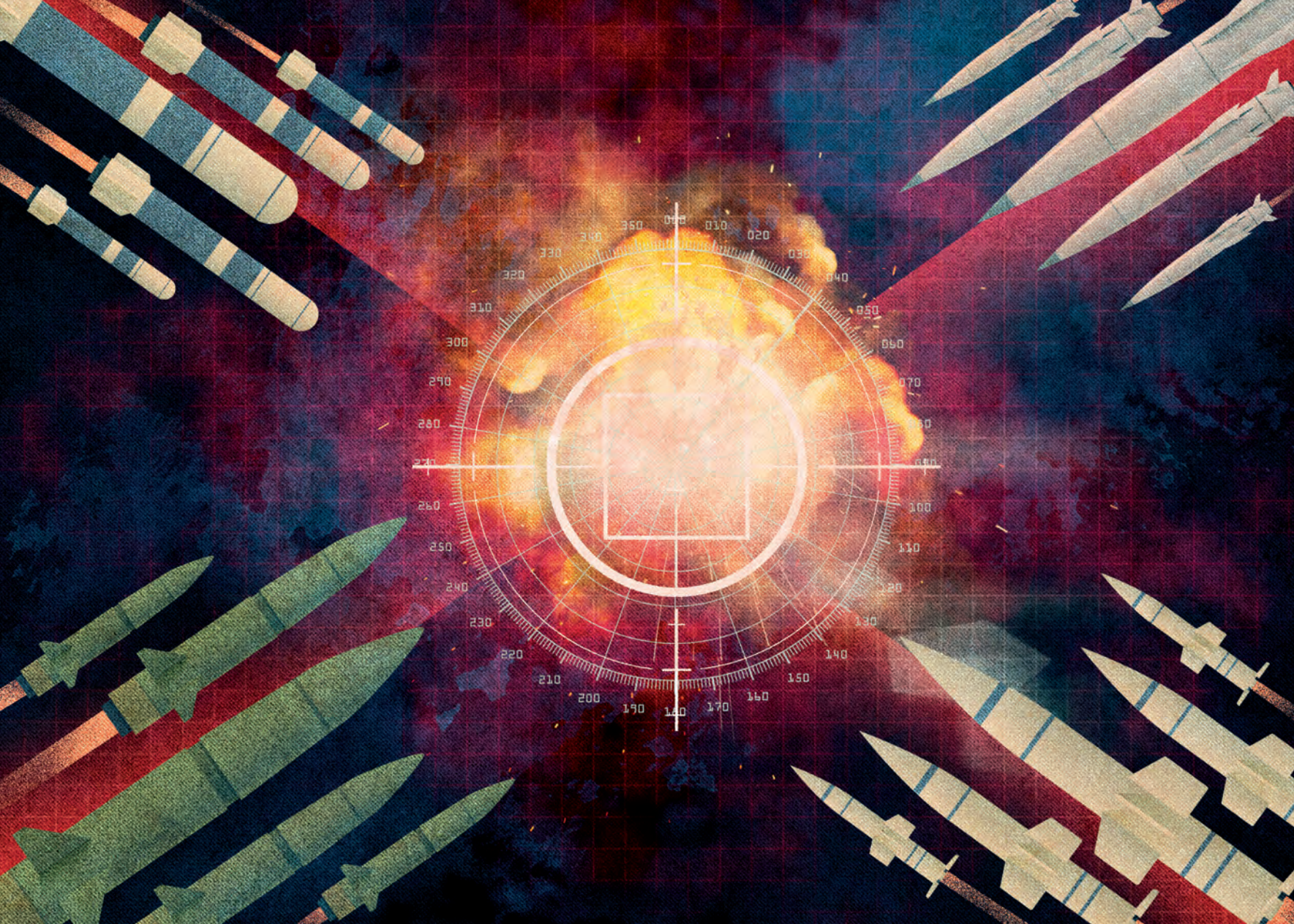
Katsoessani sijoittajana seuraavaa kymmentä vuotta, en näe ainoastaan tekoälyn merkityksen kasvua vaan myös osaamisen merkityksen kasvun. Ihmisen älyn merkitys korostuu sekä varsinaisen tekoälyn että siihen pohjautuvien sovellutusten kehityksessä. Tekoäly kiihdyttää työn tuottavuutta, koska tekoälytyökalut mahdollistavat parhaan osaamisen valjastamisen entistä skaalautuvammissa toimintamalleissa entistä nopeammin. Ihmisen älyn tärkeys ei katoa vaan korostuu seuraavien kymmenen vuoden aikana.

Suomen ja koko Euroopan ongelmana on, ettemme ole riittävän valmiita muutokseen. Eurooppa on jäänyt Yhdysvaltojen ja Kiinan jälkeen teknologisten innovaatioiden skaalaamisessa. Euroopassa on suhteessa Yhdysvaltoihin todella vähän multimiljardiluokan yrityksiä, jotka olisivat syntyneet viimeisen 40 vuoden aikana. Suurten teknologiayritysten vähäisyys johtuu osin kulttuurista, joka ei kannusta kilpailuun, osin regulaatiosta, joka tasapainottaa liiaksi monopoleja mutta estää samalla nopeat kokeilut. Yllättäen moni tekoälytiimeissä toimi-

va insinööri on eurooppalaistaustainen, mikä viittaa siihen, ettei osaamisen puute ole Euroopan ongelma, vaan kyse on rakenteista.

Euroopan on luotava uusi renessanssi teknologian ympärille, jossa yksilöt ja yritykset voivat kilpailla globaalisti. Euroopan kontekstissa Suomi uhkaa jopa jäädä jälkeen pohjoismaisista naapureistaan: vuonna 2023 Suomessa oli vain 0,9 miljardiluokan startup-yritystä miljoonaa asukasta kohden, kun Ruotsissa luku oli 2,4, Norjassa 2,1 ja Virossa 4,5. Tarvitsemme strategioita, jotka yhdistävät koulutuksen, yritysten tuen ja rohkean innovaatiopolitiikan. Emme tarvitse Eurooppaa luomaan omia tekoälymalleja, vaan Euroopan, jonka parhaat osaajat näkevät houkuttelevaksi paikaksi luoda uuden polven yrityksiä.

Älyn aikakausi on jo käynnissä. Euroopan ja Suomen tulevaisuus riippuu siitä, kuinka hyvin pystymme hyödyntämään sen tarjoamat mahdollisuudet.

**MAAILMA
TULESSA**

UUSI JÄRJESTYS

Hidasta

Yhteistyötä

MARKKINOIDEN
KAAOS

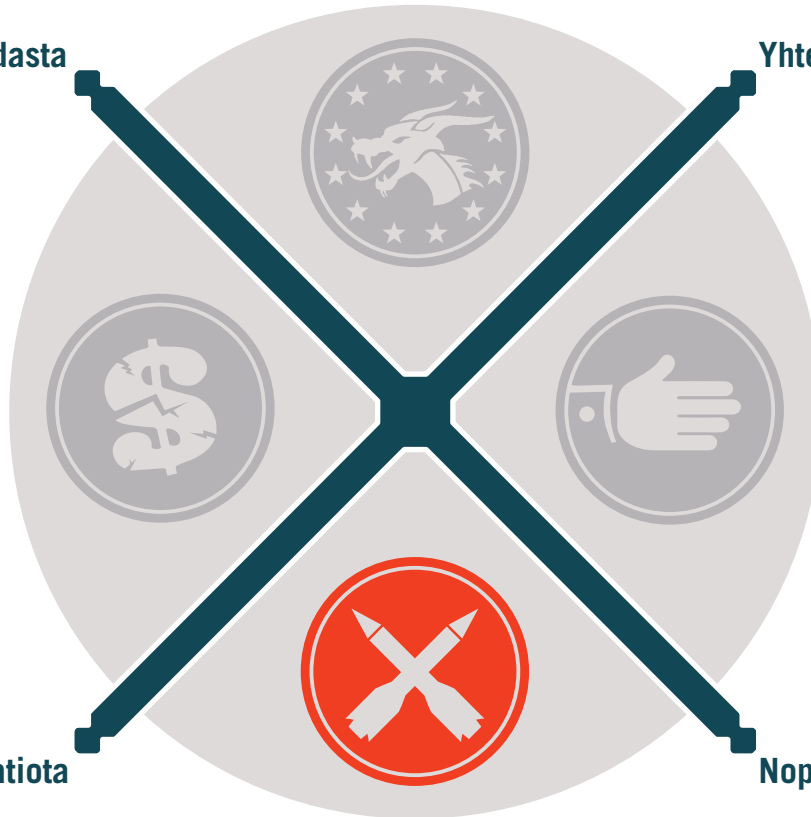
DIILIEN PELI

Fragmentaatiota

Nopeaa

MAAILMA TULESSA

MAAILMANSOTA KÄYNNISTYY TAIWANISTA

Kiina päättää ratkaista Taiwanin kysymyksen väkivalloin. Samaan aikaan Venäjä eskaloi sotaa Ukrainassa valmistautumalla taktisen ydinaseen käyttöön, minkä länsi kykenee kuitenkin estämään. Taloudet kohtaavat valtaisan sokin. Alkusoittoa seuraa sarja sijaissotia eri maanosissa.

Miten tähän päädytään?

- Kiina ja Venäjä arvioivat samanaikaisen hyökkäyksen sotkevan lännen pelin.
- Talous putoaa toimitus- ja tuotantoketjujen katketessa.
- Suurvallat vetäytyvät kuilun partaalta, mutta sotiminen jatkuu toisaalla.
- Maailma kulkee vääjäämättä kohti uutta kylmää sotaa.

MAAILMA TULESSA -SKENAARION VAIHEET

Kolme seuraavaa vuotta 2025–2027: Maailmansota alkaa

Maailmansota syttyy Kiinan hyökättyä Taiwaniin. Länsi estää Venäjän aikeet käyttää taktista ydinasetta Ukrainassa ohjusiskulla Venäjän aseisiin, mikä johtaa Venäjän kostoiskuun ja Naton viidennen artiklan aktivoimiseen.

Vuosikymmenen taite 2028–2030: Toinen aalto

Sijaissodat leimahtavat Lähi-idässä, Keski-Aasiassa ja Afrikassa. Lännessä talous lähtee hitaaseen kasvuun.

Loppusuora 2031–2034: Uudet imperiumit

Maailma jakautuu kahteen, lännen ja idän blokkiin. Uusi kylmän sodan aikakausi alkaa.

MAAILMA TULESSA: GLOBAALIT KÄÄNTEET

Yhtenäinen Venäjä

Venäjä haluaa ratkaista Ukrainan pitkittyneen sodan. Se ilmoittaa käyttävänsä taktista ydinasetta Ukrainan vastarinnan nujertamiseksi. Tiedustelutietoon nojaten Nato tekee Venäjällä ennaltaehkäisevän iskun ja räjäyttää ydinaseen aseemiinsa Venäjällä. Tähän Venäjä vastaa kostoiskulla Puolassa sijaitsevaan ohjustukikohtaan. Naton viides artikla aktivoidaan, ja Nato tekee sarjan iskuja Venäjän asevoimia vastaan Itä-Ukrainassa, Krimillä ja Venäjän Ukrainaan rajautuvilla alueilla.

Venäjän kyky jatkaa sotaa Ukrainassa on lamautettu. Sotatoimet Euroopassa pysähtyvät toistaiseksi, mutta suursodan uhka on todellinen. Venäjän johto viestittää kansalleen olevansa täysimittaisessa sodassa Natoa vastaan ja ilmoittaa täydellisestä liikekannallepanosta. Akuutimpana uhkana Nato pitää kuitenkin venäläisten alusten toimintaa Pohjoisella Jäämerellä ja Pohjois-Atlantilla.

Muually Euroopassa Venäjä jää merisaartoon, kun Itämeri ja Mustameri suljetaan sen laivaliikenteeltä. Fossiilienergian hinnat kääntyvät nousuun, mutta se ei juuri

hyödytä Venäjää, jonka kauppa vaikeutuu. Venäjän talous on entistä riippuvaisempi Kiinasta, jonka kanssa se turvautuu bilateraali-kauppaan. Sitä vastoin moni sotaan neutraalisti suhtautunut maa, kuten Intia, ottaa etäisyyttä sekä Venäjään että Kiinaan.

Tilanne säilyy jännitteisenä. Ukrainassa Venäjä kaivautuu puolustusasemiin, ja sota jatkuu asemasotana. Patriotinen mieliala yhdistää venäläisiä, ja Venäjä jatkaa Euroopan – erityisesti Baltian maiden ja Suomen – painostamista monitasoisilla hybridihyökkäyksillä.

Eurooppa terästyy

Ukrainan äkillinen vaara luhistua sotilaallisesti ja yhteiskunnallisesti pakottaa Euroopan valtiot terästäytymään. Ne sopivat viime hetkellä yhteisestä toimintasuunnitelmasta Venäjän eskalaatiouhan alla. Euroopassa päästään yksimielisyyteen Ukraina-tuen merkittävästä vahvistamisesta. Rajoitukset Ukrainalle annetun sotilaallisen avun käytöstä poistetaan.

Puola, Ranska ja Iso-Britannia lähettävät kalustotoimitustensa lisäksi erikoisjoukkoja Ukrainaan, jossa rintamalinja vakiintuu molempien osapuolten välttäässä uutta eskalaatiota. Venäjän ohjusiskun jälkeen Puolassa

ja Baltian maissa toteutetaan liikekannallepano, ja Suomessa järjestetään sotaharjoituksia. Kaliningrad eristetään ja Puolan ja Liettuan välinen Suwalkin käytävä turvataan. Ruotsi ja Suomi siirtävät joukkoja Gotlantiin ja Ahvenanmaalle. Nato lähettää laivasto-osaston strategisesti tärkeille Huippuvuorille.

Jännitteinen tilanne iskee rajusti erityisesti Venäjän rajanaapureiden talouteen. Itämeri on suurelta osin sulkeutunut kauppalaivastolta. Nato-maat pystyvät turvaamaan tavaraliikenteen Atlantilla, ja liikenne osittain eristyksiin jääneisiin Suomeen ja Baltiaan kulkee Skandinavian ja Puolan kautta. Vielä vakavampi isku Euroopan talouksille tulee kuitenkin samanaikaisesta sodasta Aasiassa.

Euroopan irtikytkentä Kiinasta aiheuttaa talouteen suuren negatiivisen sokin. Tavaroiden virta Aasian ja Euroopan välillä pysähtyy pitkäköksi ajaksi. Kiina-riskiään vähentäneet ja varastoja keränneet yritykset sekä huoltovarmuuteen satsanneet valtiot pärjäävät parhaiten. Puutetta on jopa perushyödykkeistä. EKP siirtyy poik-

keukselliseen rahapolitiikkaan tukeakseen sotatalouteen siirtyviä Euroopan maita, ja inflaatiota hillitään osittaisella hintasäännöstelyllä.

Kiina harjoittaa voimapolitiikkaa

Kiina päättää ratkaista Taiwanin kysymyksen. Se saartaa Taiwanin ja aloittaa maihinnousun. Yhdysvallat tulee yllätetyksi. Monella suunnalla käynnissä olevat kriisit sitovat Yhdysvaltojen resursseja ja hidastavat sen reagoin-

tia. Kiina ja Yhdysvallat ottavat yhteen merellä ja ilmassa, mutta avun viipyminen on notkauttanut Taiwanin taistelutahdon. Neljässä viikossa Kiina varmistaa Taiwanin hallinnan.

Kiina on valmistautunut kriisiin rakentamalla omavaraisuutta, ja kansallismielinen propaganda yhdistää kiinalaiset saarron tuhoisista talousvaikutuksista huolimatta. Länsimaat asettavat Kiinalle pakotteita, ja vastaavasti länsimaisten yritysten pääomat Kiinassa jäädytetään. Suuri osa Kiinan viennistä ja tuonnista seisahtuu länsimaiden ja niiden liittolaisten hallitessa useimpia tärkeitä merireittejä.

Kiina aloittaa maihinnousun Taiwaniin.

Kiinan huoltovarmuus on koetuksella erityisesti ruoassa, öljyssä ja maakaasussa. Toisaalta Kiinassa tiedetään, etteivät länsimaat tule pitkään toimeen ilman raaka-aineita ja tuotteita, joiden tuotannossa Kiina on vuosikymmenten mittaan saanut itselleen käytännössä monopoliaseman. Taiwanin mikrosirutuotanto pysähtyy kokonaan, mikä aiheuttaa vaikeuksia kaikkien maiden tuotannossa.

Kiina tukee Venäjää taloudellisesti ja koordinoi sen kanssa laivasto- ja hybridioperaatioita. Samalla Kiina kuitenkin vahtii kumppaniaan ja pyrkii asettamaan sille rajoja. Se katsoo huolestuneena Venäjän tiivistyvää sotilasyhteistyötä Iranin ja Pohjois-Korean kanssa, vaikka levottomuudet Korean niemimaalla ovatkin olleet hyödyksi Kiinalle sen Taiwan-operaatiossa. Ydinsota on viimeinen asia, jota Kiina toivoo.

Yhdysvallat usean rintaman sodassa

Toisiaan seuraavat ja osin päällekkäiset kriisit eri puolilla maailmaa venyttävät Yhdysvaltojen resurssit ääri rajoille. Yhdysvallat osallistuu Naton toimiin Euroopassa, torjuu

Korean niemimaalla Pohjois-Korean hyökkäystä ja ottaa yhteen Kiinan kanssa Etelä-Kiinan merellä. Lisäksi se turvaa merireittejä ja ilmatilaa eri puolilla maailmaa.

Yhdysvaltojen ja Kiinan yhteenotto Taiwanista päättyy intensiivisten, mutta lyhyiden meri- ja ilmataistelujen

jälkeen Yhdysvaltojen tappioon.

Kiina asettuu siilipuolustukseen saatuaan Taiwanin haltuunsa, eikä Yhdysvallat iske Manner-Kiinaan. Sen sijaan Yhdysvallat asettaa yhdessä liittolaistensa kanssa Kiinalle pakotteita, kes-

kittyy Filippiinien ja Japanin saarten turvaamiseen ja pyrkii saartamaan Kiinan meriliikenteen.

Konfliktin talousvaikutukset ovat massiiviset. Tuotteiden virta pysähtyy Kiinasta ja Taiwanista, mutta myös Kiinasta riippuvaisista Kaakkois-Aasian maista. Mikrosiruja ei enää saada Taiwanista, mikä pysäyttää korkeimman teknologian elektroniikan ja teollisuustuotteiden tuotannon sekä Yhdysvalloissa että maailmanlaajuisesti. Vaikutukset leviävät nopeasti myös korkeasta teknologiasta riippuvaisille palvelualoille. Liittovaltio ja keskuspankki Fed tukevat poikkeustoimin rahoitus-

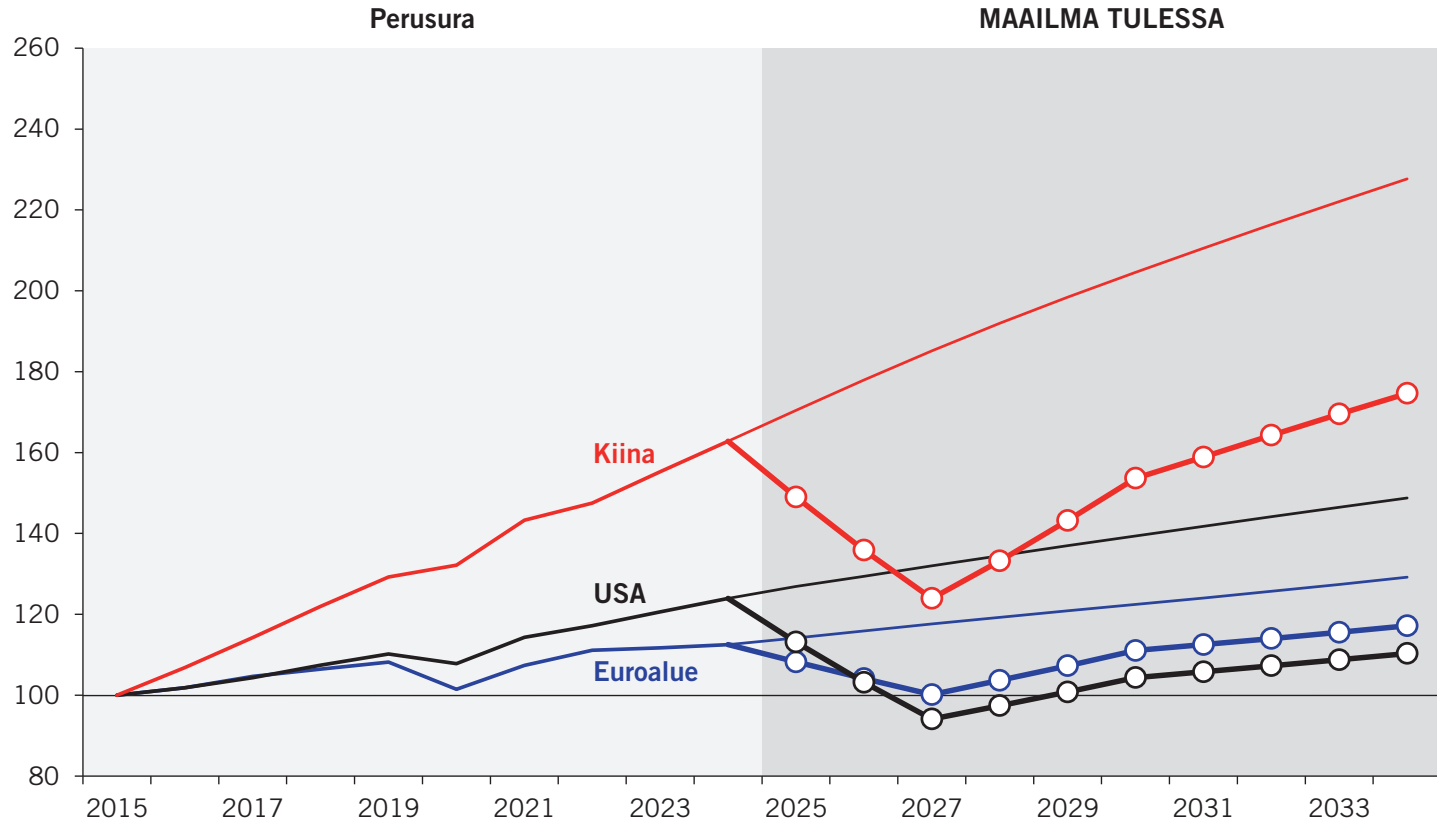
Mikrosirujen tuotanto pysähtyy Taiwanissa.

markkinoiden ja yritysten likviditeettiä talouden pudotuksessa.

Tunnelmat Washingtonissa ovat katkerat. Pelote Kiinaa vastaan oli riittämätön ja talous liian riippuvainen Kiinasta. Yhdysvalloissa alkaa varustautuminen ja oma-varaisuuden rakentaminen. Yhdysvallat rahoittaa sotataloutensa velkaantumalla entistä rajummin.

BKT:N KASVU ALUEITTAIN VERRATTUNA OECD:N ENNUSTAMAAN PERUSURAAAN (INDEKSI, 2015=100)

LÄHDE: OECD ECONOMIC OUTLOOK, LYHYEN JA PITKÄN AIKAVÄLIN ENNUSTEET.

TALOUS MAAILMAN OLLESSA TULESSA

Maailmansodan seurauksena monet maailmankaupan keskeisistä reiteistä Aasiasta länteen ovat poikki. Tavara kuitenkin kulkee edelleen Atlantilla ja Välimerellä.

Yhdysvaltojen ja Euroopan irtikytöntä Kiinasta aiheuttaa talouteen suuren negatiivisen sokin, jossa omavaraiset valtiot pärjäävät parhaiten. Monin paikoin on puu-

tetta perushyödykkeistä, ja inflaatiota pyritään hillitsemään hinta- ja hyödykesäännöstelyllä. Maat siirtyvät sotatalouteen, jossa puolustusteollisuus kukoistaa.

Suomen ulkomaankauppa on suurissa vaikeuksissa, kun Itämeren väylät ovat kauppalaivastolta kiinni.

Talouden romahdus ja sotatalous

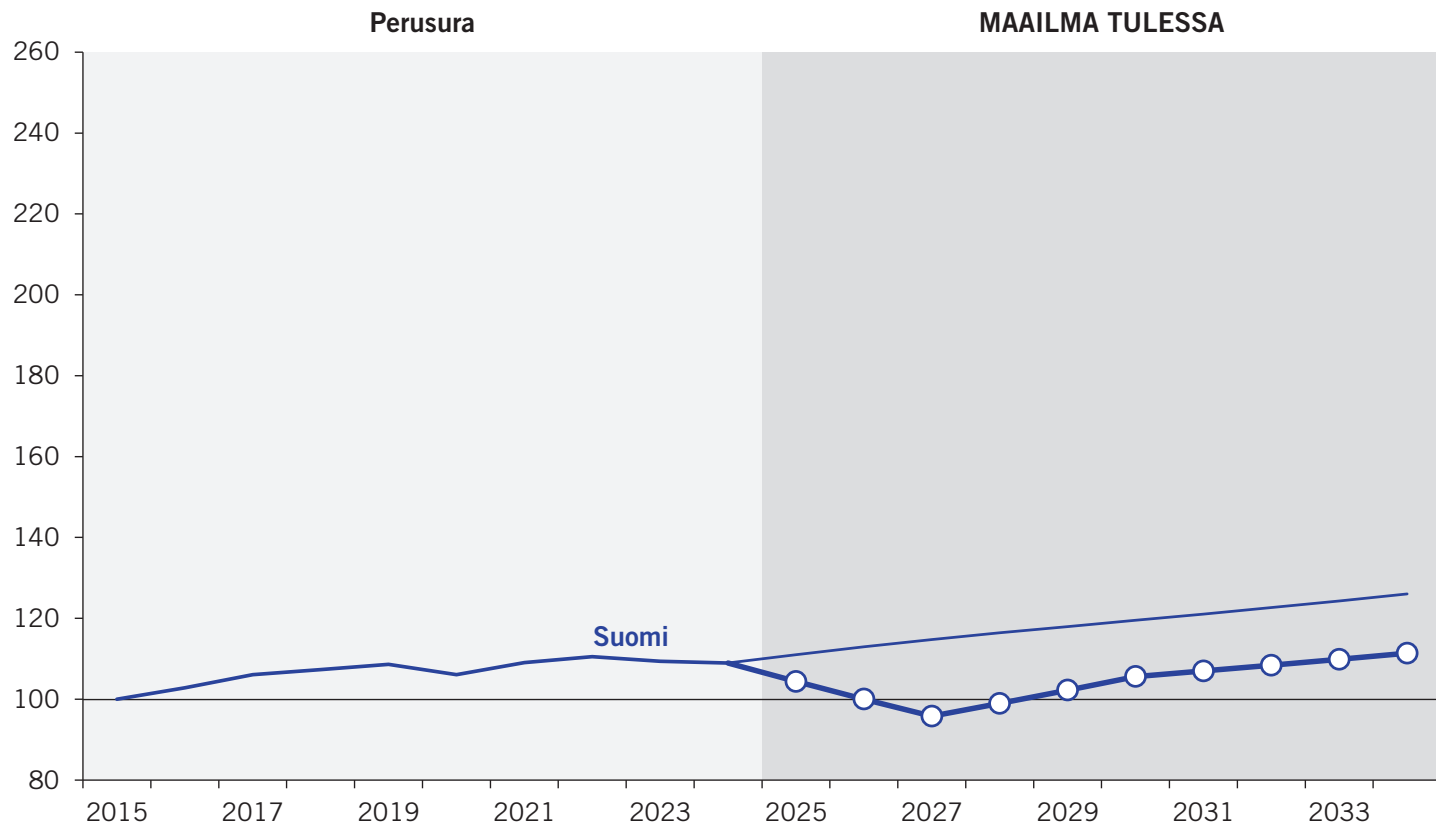
1. periodilla Aasia kytetään irti muusta maailmasta
2. periodilla ulkomaankauppa palautuu, ja puolustusteollisuus vetää talouden kasvuun
3. periodilla talous taantuu hieman, kun sotatalous-aika on syönyt kasvun eväitä

Bkt:n vuosimuutos, vuosien 2025–2027 keskiarvo

- Maailma -8,8 %, negatiivista kasvua
- USA -8,8 %, negatiivista kasvua
- Kiina -8,8 %, negatiivista kasvua
- Eurooppa -3,8 %, negatiivista kasvua
- Suomi -4,2 %, negatiivista kasvua

SUOMEN BKT:N KASVU VERRATTUNA OECD:N ENNUSTAMAAN PERUSURAAAN (INDEKSI, 2015=100)

LÄHDE: OECD ECONOMIC OUTLOOK, LYHYEN JA PITKÄN AIKAVÄLIN ENNUSTEET.

SUOMI MAAILMAN OLLESSA TULESSA

Maailmanlaajuisten konfliktien keskellä Suomen rooliksi jää Naton itärajan varmistaminen ja Itämeren turvaaminen. Kauppareittien sulkeutumisten seurauksena Suomessa on merkittävää puutetta sekä teollisuuden raaka-aineista ja komponenteista että kulutushyödykkeistä, varaosista ja kulutuselektroniikasta. Kotimarkkinoilla toi-

mivat yritykset jakautuvat kahteen leiriin. Suomen oma-varaisuuteen nojaava kotimarkkinabisnes pärjää, tuonti-kauppa ja vientiteollisuus ovat suurissa vaikeuksissa, kun varastot tyhjenevät. Osa vientiyrityksistä irtisanoo merkittävän määrän työntekijöitään.

Uhat

- Tavaraviennin ja -tuonnin lähes täydellinen pysähtyminen uhkaa yritysten olemassaoloa ja huoltovarmuutta. Erityisesti pienempiä yrityksiä menee konkurssiin.
- Suomen maariski kasvaa rajusti. Investoinnit kiihtyvät, ja aivovuoto Suomesta maailmalle kiihtyy.
- Yritysturvallisuus pettää kohdatessaan sabotaasia sekä muita vakavan tason hybridi- ja kybertoimia.

Mahdollisuudet

- Suomi kykenee turvaamaan itärajojensa ja huoltovarmuutensa. Iso osa kotimarkkinayrityksistä voi jatkaa toimintaansa lähes normaalisti.
- Venäjän uhan vuoksi Nato- ja EU-maiden valmius investoida Suomen puolustukseen liittyvään infrastruktuuriin kasvaa. Suomeen saadaan lisää länsi-itäsuuntaisia yhteyksiä ja tukikohtia.
- Sotia seuraava jälleenrakennus ja toimitusketjujen uudelleenjärjestäminen avaavat mahdollisuuksia vientiin. Korkean teknologian laitteet, ympäristöratkaisut ja biotuotteet saavat uusia markkinoita.

ENTÄ JOS KIINA EI LÄHDEKÄÄN VENÄJÄN VIITOITAMALLE TIELLE?

Kirjoittaja **Mikael Mattlin** on Ulkopoliittisen instituutin tutkimusprofessori ja johtaa UPI:n Globaalien järjestyksen ja Kiinan tutkimuskeskusta.

Kiinasta on muodostunut vakava haastaja Yhdysvaltojen johtamalle maailmanjärjestykselle. Mitkä Kiinan pitkän aikavälin tavoitteet ovat?

Kiinan johtajien puheissa siintää vuosi 2049, jolloin kansantasavalta täyttää sata vuotta. Tällöin Kiinan pitäisi olla moderni, vauras, vahva, kulttuurisesti edistynyt ja jopa "demokraattinen" valtio. Ihanteet sotilaallisesti vahvasta ja vauraasta valtiosta juontavat yli kahden vuosituhannen takaa niin sanotusta legalistisesta traditiosta. 1800-luvun lopulla "sadan vuoden nöyryytyksen" aikana vanha ajatus valjastettiin reformistien käyttöön. Kommunismineen puoluekin on omaksunut ajatuksen.

Vuoteen 2049 on liitetty muitakin tavoitteita, kuten Taiwanin kysymyksen ratkaiseminen ja johtoasema kansainvälisillä kentillä. Onko Kiina valmis käyttämään sotilaallista voimaa tavoitteisiinsa päästäkseen?

Kiinan johdon puheet ja toimet lähettävät ristiriitaisia viestejä. Kiina varustautuu häkellyttävää vauhtia niin määrällisesti (esim. laivaston kasvuvauhti) kuin laadullisestikin (murroksellisten teknologioiden kyvykkyydet). Maa on modernisoimassa ja kasvattamassa pitkään pieninä pysynyttä ydinasearsenaaliaan. Painetta, uhittelua ja harmaan alueen toimintaa Taiwania vastaan on lisätty tasaisesti vuodesta 2016 alkaen. Myös Japanin, Intian, Vietnamin ja Filippiinien kanssa on ollut kitkaa. Kiina tukee epäsuorasti Venäjän sotatoimia Ukrainassa taloudellisesti ja kaksoiskäyttötuotteilla, joskaan se ei halua kuulua mihinkään "pahan akseliin".

Kiinan johto korostaa diplomaattisessa retoriikassa rauhanomaisuuttaan ja lanseerasi vuosina 2021-23 useita korkealentoisia aloitteita globaalista järjestyksestä. Aloitteet korostavat ihmiskunnan yhteisiä tavoitteita, ja ne on kytketty esimerkiksi YK:n tavoitteisiin, joskin niiden taustalla on myös itsekkäitä intressejä. Aloitteista puuttuu konkretia, ja länsimaiselle tarkkailijalle ne näyttävät epämääräisiltä ja tekopyhiltä.

Pandemian jälkeen Kiina on vaihtanut diplomaattista taktiikkaansa. Eräiden kiinalaisdiplomaattien aiemasta verbaalisesta aggressiivisuudesta (ns. susisoturit)

on palattu yhteistyötä korostavaan lähestymiseen. Kiina on myös aktivoitunut erilaisissa konfliktien välitystrooleissa.

Todennäköisimmin Kiina käyttäisi massiivista sotilasvoimaansa Taiwania vastaan, vaikka riski aseellisille yhteenotoille on kasvanut myös Etelä-Kiinan merellä. Kiina ei ole kuitenkaan käynyt sotaa sitten 1979 rajatun Vietnam-operaation. Kansan vapautusarmeijasta ei pian enää löydy ketään, jolla olisi sotakokemusta. Maan asevoimien kokoon ja globaaleihin intresseihin nähden on merkillepantavaa, että Kiinalla on edelleen vasta yksi varsinainen merten takainen sotilastukikohta Djiboutissa Etelä-Kiinan meren atolleille rakentamiensa tukikoh-tien ohella. Yhdysvalloilla on toistasataa sotilastukikoh-taa ulkomailla. Ero on valtava.

Venäjän hyökkäyssota on osoittanut, että imperialis-tinen laajentuminen sotimalla ei tänä päivänä ole hel-poa. Seurauksena voi olla hyökkääjän globaalien vaikutus-vallan heikkeneminen. Kiinan toimintatapa on poikennut Venäjästä. Kiinan globaali vaikutusvalta ei toistaiseksi ole perustunut asemahdin projisoimiseen ja sodankäyntiin vaan kauppaan, investointeihin, lainoihin sekä teknolo-giaan, joskin Yhdysvallat on pyrkinyt suitsimaan viimek-

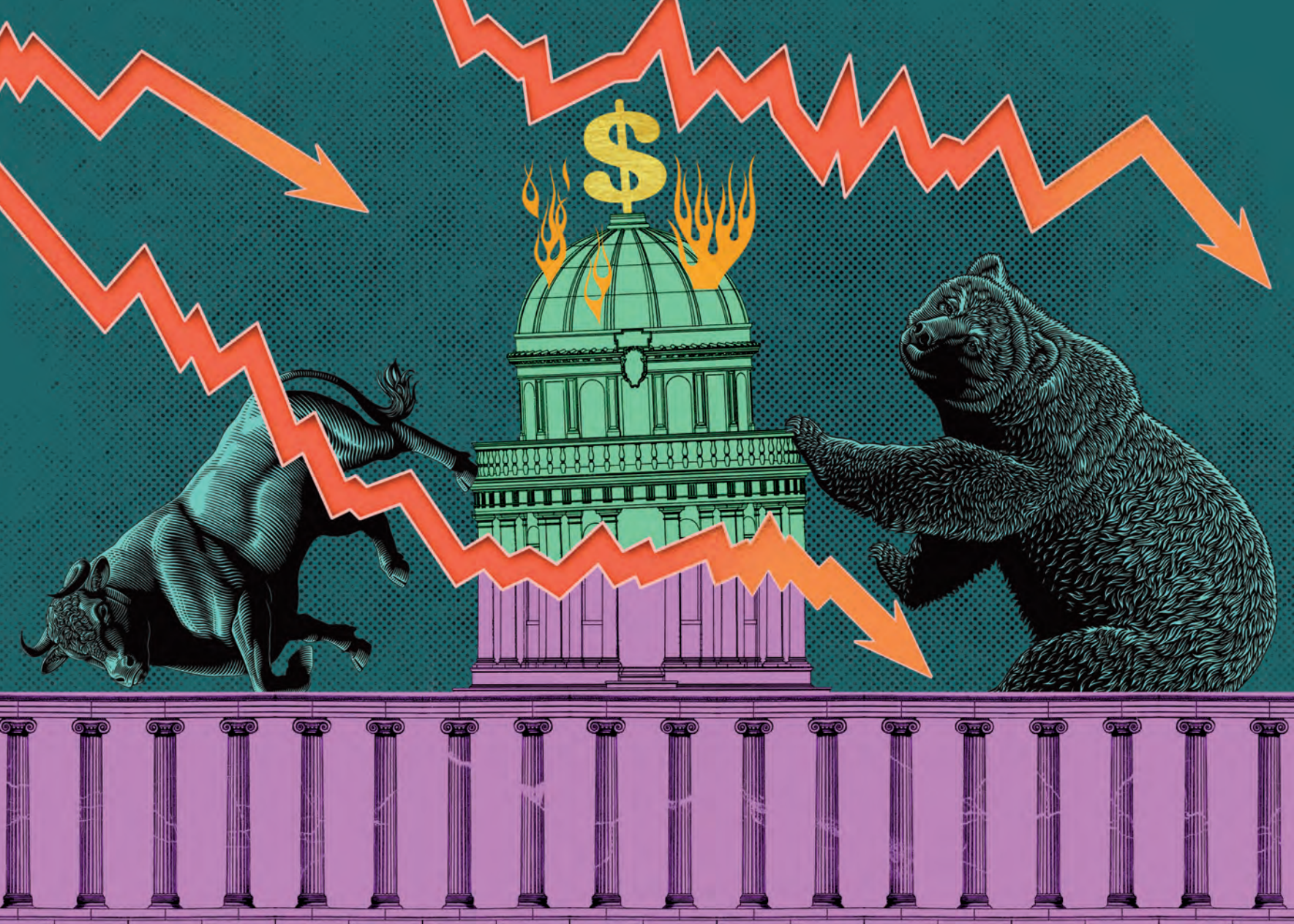
si mainittua. Kiinan suurin vahvuus on sen yli 30 prosen-tin osuus maailman teollisuustuotannosta.

Kylmän sodan aikana Kiina piti itseään "kolmannen maailman" puolestapuhujana. Silloinen pääministeri Zhou Enlai hahmotteli tälle suuntaviivat jo Afrikan-tur-neellaan vuosina 1963-64. Edelleen Kiinan johto mieltää Kiinan olevan kehittyvien talouksien epävirallinen joh-taja.

Länsimaat ovat kääntäneet Kiinalle selkänsä viime vuo-sina. Myönteiset näkemykset Kiinasta ovat romahtaneet OECD-maissa. Samaa ei kuitenkaan ole tapahtunut niin sanotussa globaalissa etelässä. Kiinan globaalien vaikutus-vallan ja viestien ensisijainen kohdeyleisö onkin siellä.

Kiinan lähteminen Venäjän viitoittamalle tielle romah-duttaisi sen vuosikymmeniä systemaattisesti rakentaman narratiivin itsestään toisenlaisena suurvaltana, joka ei toi-mi kuten entisaikojen kolonialistiset vallat tai nykyaikai-set "hegemonit". Tämä on Kiinan globaalien vaikutusval-lan ässä, joka nostanee sodankäynnin kynnystä muualla kuin Taiwanissa. Kiina havittelee kuitenkin niin vahvoja asevoimia, ettei edes Yhdysvallat pysty sanelemaan sil-le tai estämään Taiwanin yhdistämistä Kiinaan tulevai-suudessa.

Trumpin toisessa kaudessa Kiinan johtajat näkevät tilaisuuden ottaa maailmanjärjestyksen moraalinen johtajuus. Mitä itsekkäämpi, isolationistisempi ja protektionistisempi Trumpin hallinnon ulkopolitiikasta muodostuu, sitä paremmin he uskovat Kiinan viestien uppoavan, ainakin länsimaiden ulkopuolella.

MARKKINOIDEN KAAOS

UUSI JÄRJESTYS

Hidasta

Yhteistyötä

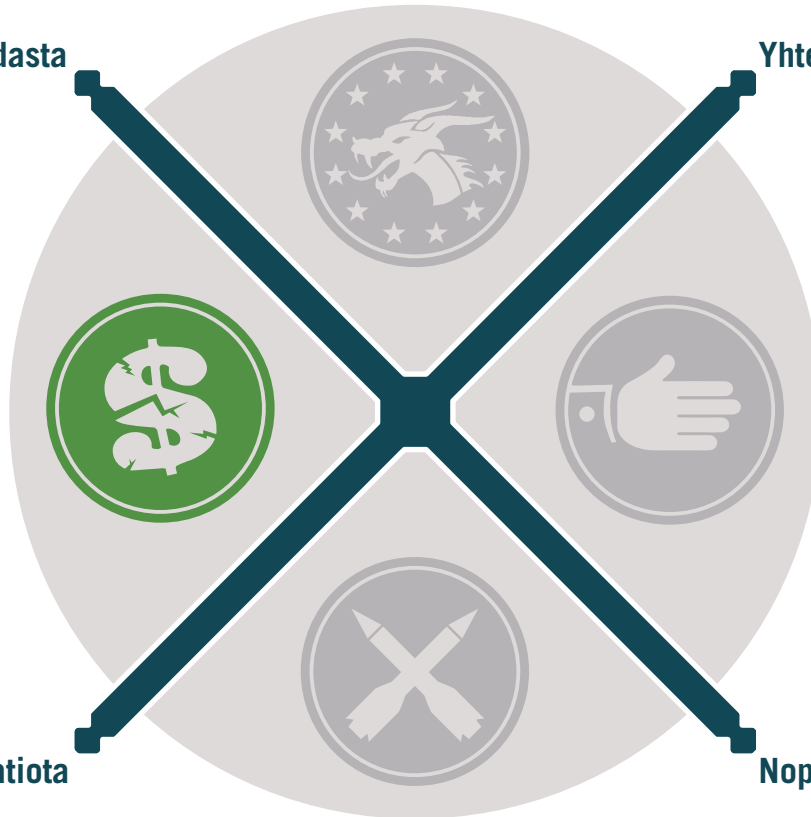
MARKKINOIDEN
KAAOS

DIILIEN PELI

Fragmentaatiota

Nopeaa

MAAILMA TULESSA

YHDYSVALLAT SOTKEE MAAILMANTALOUDEEN

Yhdysvaltojen protektionismi lietsoo kauppasotia. Keskuspankki epäonnistuu uudelleen vauhdittuneen inflaation hillitsemisessä. Luottamuksen menetys dollariin sotkee velkakirjamarkkinat ja laukaisee luottoriskijohdannaisia maksuun. Velkakriisistä tulee finanssikriisi. Kiinan talousmalli romahtaa. Sota Ukrainassa pitkittyy. Eurooppa kohtaa siirtolaisaallon ja uuden euron kriisin, jotka murtavat Euroopan yhtenäisyyden.

Miten tähän päädytään?

- ”America First”-politiikka epäonnistuu.
- Kiinan talous ei selviä rakenteellisista ongelmistaan.
- Yhdysvalloista alkanut finanssikriisi leviää uudeksi eurokriisiksi.
- Venäjä onnistuu rahoittamaan sotataloutensa.

MARKKINOIDEN KAAOKSEN VAIHEET

Kolme seuraavaa vuotta 2025–2027:

Finanssikriisi iskee

Donald Trumpin hallinto ajaa markkinat kaaokseen.

Vuosikymmenen taite 2028–2030:

Siirtolaiskriisi sotkee Euroopan

Eurooppa hajoaa pohjoiseen, eteläiseen ja itäiseen leiriin.

Loppusuora 2031–2034:

Epäpyhiä alliansseja

Yhdysvaltojen ja Venäjän suhteet kohenevat. Pohjois-Euroopan ja Yhdysvaltojen suhteet viilenevät.

GLOBAALIT KÄÄNTEET MARKKINOIDEN KAAOKSESSA

Yhdysvallat priorisoi toimiaan

Donald Trumpin hallinto yrittää painostaa diileihin niin naapurimaitaan, liittolaisiaan kuin vihollisiaankin. Muut maat eivät alistu saneluun. Rangaistukseksi Yhdysvallat asettaa korkeita tulleja ja tariffeja Kiinalle, Euroopan unionille, Meksikolle, Kanadalle ja joukolle muita kauppakumppaneitaan. Maat asettavat kaupan vastatoimia Yhdysvalloille, joiden vastatoimien seurauksena Yhdysvallat ajautuu kauppasotiin. Maahanmuuttajien massakarkotukset synnyttävät työvoimapulaa amerikkalaisyrityksissä. Liittovaltion virastojen lakkautukset ja saneeraukset halvauttavat yhteiskunnan toimintoja, kun yritysten lupaprosessit seisahtuvat.

Kauppasodan seurauksena inflaatio kiihtyy ja talouskasvu hiipuu. Trumpin hallinto ja keskuspankki Fed ajautuvat törmäyskurssille Trumpin painostaessa Fediä olemaan nostamatta ohjauskorkoa inflaation vauhdittuessa.

Valtionvelkakerjojen korot lähtevät rajuun nousuun paitsi Yhdysvalloissa myös muualla maailmassa markkinoiden epäillessä velkaantuneiden maiden maksukykyä

Tämä laukaisee luottoriskijohdannaisia maksuun. Pankkien välisissä selvitysyhteisöissä (clearing house) syntyy ”out of money” -tilanteita, kun johdannaiset ovat alivuotettuja. Likviditeettikriisi leviää pankkien keskinäiseksi epäluottamukseksi ja johtaa pankkien kaatumiseen. IMF yrittää hillitä globaaliksi levinnyttä finanssikriisiä, mutta koordinaatio on hankalaa kauppasodan oloissa. Tuloksena on iso finanssikriisi, joka vetää Yhdysvallat ja maailmantalouden syvään lamaan. Dollarin asema reservivaluuttana kokee pysyvän kolauksen, ja IMF-korivaluuttan merkitys korostuu kansainvälisessä kaupassa.

Trumpin hallinto epäonnistuu talouden lisäksi myös diplomatiassa. Yhdysvaltojen aloite tulitauosta Ukrainan sotaan kariutuu, kun osapuolet torjuvat aloitteen. Yhdysvallat päättää priorisoida panostuksiaan maailmassa keskittämällä sotavoimansa Aasiaan.

Yhdysvallat irtisanoutuu Pariisin ilmastopimeydestä. Vihreä siirtymä pysähtyy investointien hyytyessä laman ja uusiutuvan energian tukien lakkauttamisen myötä. Ympäristölainsäädäntöä puretaan. Öljyn- ja kaasunporaus sekä kaivostoiminta mahdollistuu aiemmin suojelluilla alueilla. Siitä huolimatta kasvihuonepäästöt pienenevät, koska lama supistaa tuotantoa.

Politiikan ja talouden rajut käännteet jakavat amerikkalaisia. Siirtolaisten karkotusten vastustamisesta kehkeytyy rajuja mielenosoituksia ja vastamielenosoituksia. Niissä syntyy kuolonuhreja, ja jännitteet siirtolaisia suojelevien osavaltioiden ja liittovaltion välillä kärjistyvät. Kansalliskaarti komennetaan rauhoittamaan kaupunkien keskustoja ja yliopistokampuksia.

Kiinan ongelmat kärjistyvät

Kiinan talouskasvu hidastuu merkittävästi. Kauppasodassa asetetut tullit osuvat Kiinan vientiin voimalla, sillä niiden piirissä on myös Kiinan tuotteita välittäviä kolmansia maita. Työttömyys kääntyy nopeaan kasvuun ja asuntojen hinnat laskuun. Kiinteistömarkkinat romahtavat uhaten viedä mukanaan kiinalaisten säästöt. Alueelliset pankit joutuvat ongelmiin. Hallinto vastaa pääomittamalla pankkeja ja pysäyttämällä pääomien viennin. Tavallisille kiinalaisille, yksityisille yrityksille ja sijoittajille apua ei kuitenkaan tule.

Usko viranomaisten kykyyn ratkoa ongelmia horjuu.

Talouden ja ympäristön ongelmia on piiloteltu ja tilastoja vääristelty. Eri puolilla Kiinaa kasautuvat palkkojen ja eläkkeiden maksun ongelmat johtavat korruptiota vastustaviin levottomuuksiin. Kommunistisen puolueen auktoriteetti kyseenalaistetaan. Puolue turvautuu poikkeuksellisen kovaan voimankäyttöön, mikä lopettaa mielenosoitukset. Se syyttää talousongelmista Yhdysvaltoja, rahoitusalan liikemiehiä ja aluejohtajia, joita pidätetään.

Kuluttajien luottamus on pohjalukemissa, ja tullien lisäksi vientiä masentaa globaali lama. Kiinan mahdollisuudet vaikuttaa maailmalla heikkenevät. Se joutuu osin keskeyttämään Uusi silkkitie -hankkeensa ja vetämään

pois panostuksiaan myös Afrikasta ja Latalaisesta Amerikasta. Kiinalaisten valtionyhtiöiden omistuksia Euroopassa tarjotaan myyntiin.

Kauppasotien ulkopuolelle jääneen Intian asema vahvistuu

Kiinan kustannuksella. Intia ottaa johtajuuden BRICS-ryhmässä pyrkien edistämään kauppaa ja houkuttelemaan investointeja Kiinasta vetäytyviltä kansainvälisiltä yrityksiltä. Kiina vastaa tähän alentamalla vientituot-

Intia ottaa johtajuuden BRICS-ryhmässä.

teidensa hintoja, mikä hyödyttää länsimaisia kuluttajia, mutta ei kohenna tavallisten kiinalaisten ostovoimaa.

Eurooppa hajoaa leireihin

Yhdysvallat vaatii Euroopan Nato-mailta puolustusmenojen nostamista viiteen prosenttiin bruttokansantuotteesta ja hallintaansa alueita – kuten Grönlannin – kansallisen turvallisuutensa varmistamiseksi. EU:lta se vaatii muutoksia digimarkkinoiden ja tietoturvan sääntelyyn sekä maatalouspolitiikkaan. Ukrainalle ja Venäjälle se ehdottaa Ukrainan jakamista ja demilitarisoitua aluetta, jota Euroopan maat valvoisivat.

Euroopassa vaateita pidetään mahdollisina. Neuvottelujen kariuduttua Yhdysvallat määrää EU:lle tulleja, joille EU asettaa vastatullit. Kauppasota tulee EU:lle huonoon hetkeen, sillä se on ajautunut tulleilla nokitteluun myös sähköautojaan polkumyyvän Kiinan kanssa. Inflaatio kiihtyy ja talouskasvu vaimenee, mutta monta kokoluokkaa suuremman iskun kasvu saa Yhdysvalloista alkaneen finanssikriisin rantautuessa Eurooppaan.

Italia ei pysty hoitamaan velkojaan.

Valtioiden velkakirjojen korot nousevat, mikä vaikeuttaa ylivelkaantuneiden maiden kykyä uusien velkojaan. Toisin kuin edellisen eurokriisin aikaan Euroopan keskuspankki on kykenemätön hillitsemään velkakriisin leviämistä, koska kohonneen inflaation oloissa se ei voi käynnistää rahapoliittista elvytystä menettämättä uskottavuuttaan hintavakauden ylläpitämisessä.

Velkakriisi leviää johdannaismarkkinoihin ja saa aikaan Euroopassa vastaavan finanssikriisin kuin Yhdysvalloissa. EU:n pankkikriisien ratkaisujärjestelmä kannattelee

systemisesti tärkeitä pankkeja, kunnes ilmenee, ettei Italia pysty hoitamaan velkojaan. Italia, Kreikka ja Portugali ja lopulta myös Ranska ajautuvat maksukyvyttömyyteen, ja niille laaditaan velkaohjelma yhdessä

IMF:n kanssa. Euron rinnalle otetaan kriisimaissa käytöön kansalliset rinnakkaisvaluutat.

Finanssikriisin seurauksena on syvä lama, joka johtaa useissa maissa laajoihin protesteihin ja mellakoihin. Euroopan yhtenäisyys murtuu entisestään, kun turvapai-
kanhakijoiden virta kääntyy kasvuun ja Euroopan maat

sulkevat rajansa. Pakolaiset tulevat kriisiytyneistä Syyriasta ja Pohjois-Irakista sekä Afrikasta, josta ihmisiä ajavat liikkeelle nälänhädät ja Venäjän osin masinoimat sodat. Taakanjakoon ei ole valmiutta.

EU ei hajoa, mutta se lamaantuu sisämarkkina-alueeksi jakautuen pohjoiseen, eteläiseen sekä itäiseen leiriin. Pohjoiseen leiriin kuuluvat Pohjoismaat, Baltian maat, Puola, Saksa ja Hollanti. Pohjoinen leiri panostaa puolustukseen ja tekee tiivistä yhteistyötä Ison-Britannian kanssa. Itäiseen leiriin kuuluvat Unkari, Slovakia, Itävalta, Kreikka, Romania ja Bulgaria. Itäinen leiri lähestyy Venäjää ja sen vallitsevaksi poliittiseksi ideologiaksi tulee kansalliskonservatismi. Eteläinen Eurooppa painii yksin siirtolaiskriisin pysäyttämisen kanssa. EU ja Eurooppa ovat menettämässä ideansa.

Venäjä pärjää verkostoitumalla

Kulutussota jatkuu Ukrainassa, mutta sen intensiteetti hiipuu ajan myötä asemasodaksi osapuolten sotilaallisten resurssien huetessa. Venäjällä yhteiskunnan ja talou-

den kehitys polkee paikoillaan. Sotataloudesta on tullut Venäjällä talouden uusi tukijalka.

Venäjä pärjää verkostojensa avulla kohtuullisesti. Tuonnissaan se on yhä enemmän riippuvainen Kiinasta, josta se tuo myös sotilaskäyttöön soveltuvaa kaksikäyttöteknologiaa. Vientituloja Venäjä saa energian viennistä Kiinaan, Intiaan ja Turkkiin sekä EU:n pakoterintamasta

irtaantuneisiin Keski- ja Itä-Euroopan maihin, joissa venäjämieliset kansalliskonservatiiviset poliitikot ovat vallassa.

Entistä suurempi osa maailman valtioista suhtautuu ilman ratkaisua jääneeseen Ukrainan

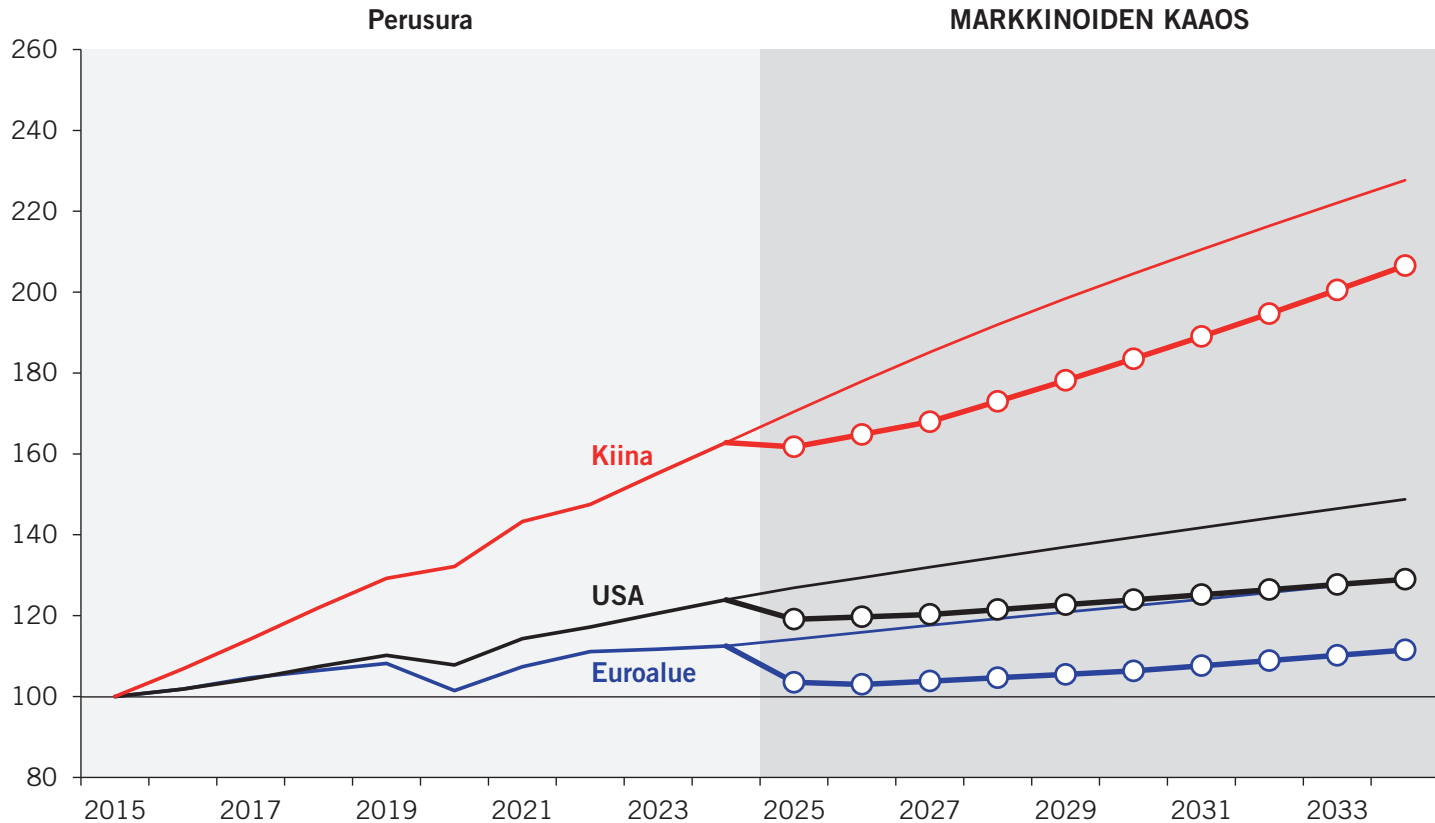
sotaan neutraalisti. BRICS-yhteistyön vetovastuun siirtyminen Intialle vähentää Venäjän riippuvuutta Kiinasta ja auttaa sitä ylläpitämään kumppanuuksia Afrikassa, Aasiassa ja Latinalaisessa Amerikassa.

Venäjän fossiilienergian vienti laajenee, ja Siperian ikei-roudan sulaminen ja metaanipäästöt kiihtyvät. Vaikka Venäjää koettelevat rajut luonnonilmiöt, ne eivät kuitenkaan johda toimiin, sillä ilmaston lämpenemisestä katsotaan olevan enemmän haittaa länsimaille kuin Venäjälle.

EU:n itäinen leiri lähestyy Venäjää.

BKT:N KASVU ALUEITTAIN VERRATTUNA OECD:N ENNUSTAMAAN PERUSURAAAN (INDEKSI, 2015=100)

LÄHDE: OECD ECONOMIC OUTLOOK, LYHYEN JA PITKÄN AIKAVÄLIN ENNUSTEET.

TALOUS MARKKINOIDEN KAAOKSESSA

Yhdysvaltojen uhkaukset maailman maita kohtaan johtavat kauppasotaan, kun maat eivät alistu saneluun.

Yhdysvalloissa puhkeaa finanssikriisi. Sitä seuraa valtioiden velkakriisi ja maailmanlaajuinen lama. Myös Kiinan talous on ongelmissa rakenteellisten ongelmien leviessä.

Keskuspankeilla ei ole mahdollisuutta rahapoliittiseen elvytykseen inflaation ollessa koholla. Tilanne johtaa pitkittyneeseen taantumaan kuten 1930-luvulla.

Lama, toiseksi huonoin talousskenaario

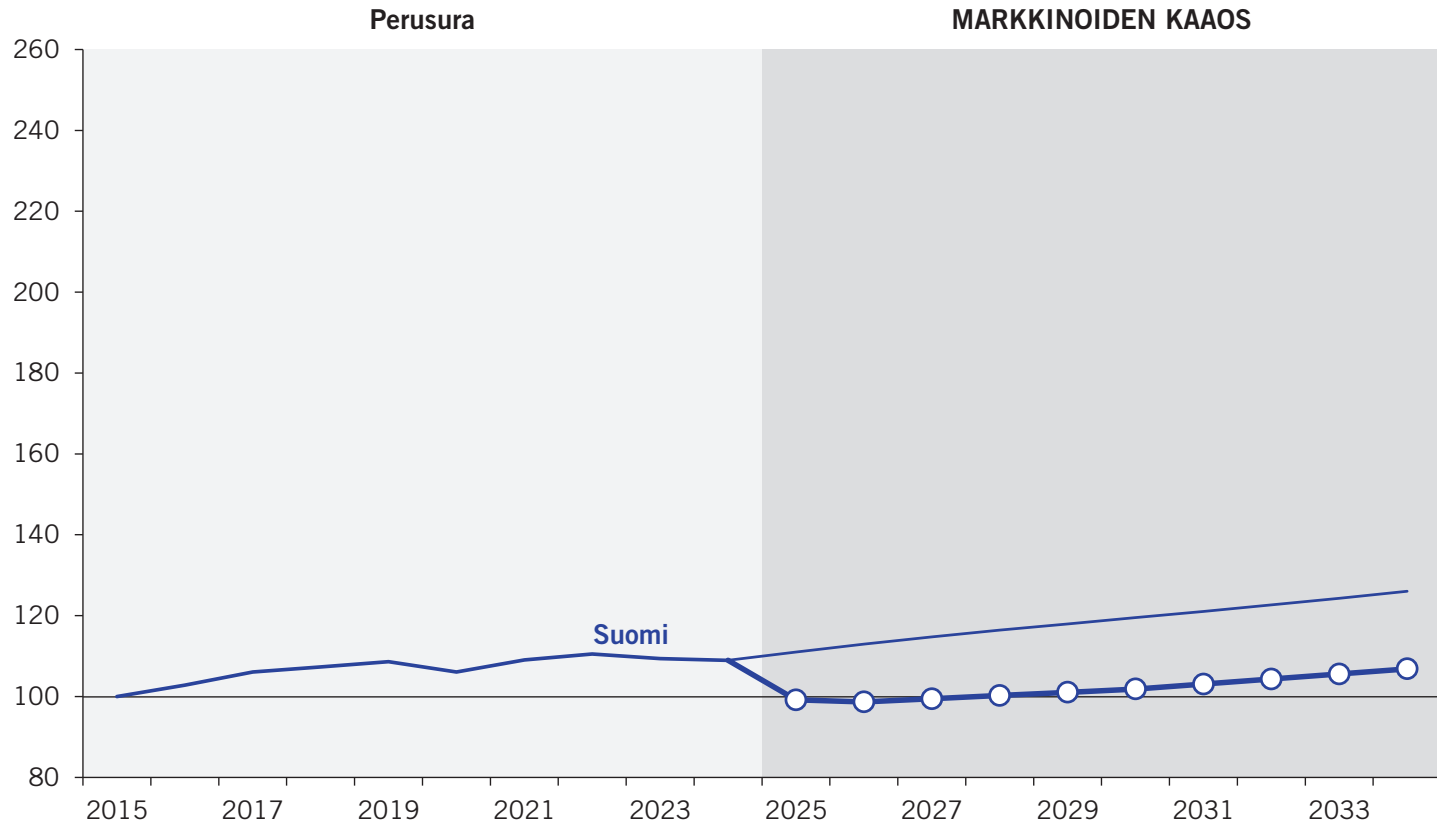
1. periodilla finanssikriisi iskee ja talouskasvu katoaa
2. periodilla maailmantalous alkaa elpyä, mutta Euroopan talous ei
3. periodilla maailma on juuttunut stagflaatioon

Bkt:n vuosimuutos, vuosien 2025–2027 keskiarvo

- Maailma 0,0 %, ei kasvua
- USA -1,0 %, negatiivista kasvua
- Kiina 0,9 %, hidasta kasvua
- Eurooppa -2,6 %, negatiivista kasvua
- Suomi -2,9 %, negatiivista kasvua

SUOMEN BKT:N KASVU VERRATTUNA OECD:N ENNUSTAMAAN PERUSURAAAN (INDEKSI, 2015=100)

LÄHDE: OECD ECONOMIC OUTLOOK, LYHYEN JA PITKÄN AIKAVÄLIN ENNUSTEET.

SUOMI MARKKINOIDEN KAAKSESSA

Finanssikriisi iskee Suomeen ja kääntää talouden taantumaa. Työttömyys kasvaa 350 000 työnhakijaan. EU:n yhtenäisyyden hajotessa Suomi tukeutuu pohjoiseen Eurooppaan, Isoon-Britanniaan ja Saksaan, joiden kanssa Suomi linjaa ulko-, puolustus- ja kauppapolitiikkaan-

sa. Suomen onneksi joukkoon sisältyvät Suomen perinteisesti tärkeimmät eurooppalaiset vientimaat. Julkisen velan korkomenot kasvavat jyrkästi samalla, kun verotulot alenevat. Pakon edessä tehdään sisäinen devalvaatio, ja hyvinvointivaltio joutuu saneeraukseen.

Uhat

- Korkojen nousu.
- Uuden siirtolaisaallon aiheuttama yhteiskunnallinen levottomuus ja vastakkainasettelu.
- Heikko julkisen talouden tilanne ja rahapolitiikan toimimattomuus eivät mahdollista elvytystä taantumassa.

Mahdollisuudet

- Suomi voi olla pakotettu uudistamaan hyvinvointivaltion rakenteita radikaalisti.
- Pohjois-Euroopan ja Itämeren alueen yhteistyö luo Suomelle uudenlaisen ja EU:ta tiiviimmän arvoyhteisön: turvallisuus, kauppa, kulttuuri ja politiikka liimaavat alueita yhteen.
- Valtiovetoisuuden ja korporativismin väistyminen antavat tilaa uusille markkinoille ja yrityksille.

IKÄ ALKAA PAINAA KAIKKIALLA

Kirjoittaja **Mauri Kotamäki** on Finnveran pääekonomisti ja taloustieteen tohtori.

Väestön ikääntymisen aiheuttama pommi on räjähtämässä, ja sen purkamiseen ollaan vasta havahtumassa. Väestön nopea vanheneminen on globaali ilmiö. Japani on kulkenut sen eturintamassa 1990-luvulta lähtien ja noin 15 vuoden ajan myös Suomi. Tuoreen väestön vanhenemisesta tehdyn arvion mukaan ikärakenteen muutos selittää suurimman osan Suomen surkeasta talouskehityksestä viime vuosikymmenellä.

Suomen väestökehitys oli kuitenkin vasta alkusoittoa väestön ikääntymiselle globaalilla tasolla. Lähivuosina monet suuret maat, kuten Saksa, Italia ja Kiina, seuraavat Japania ja Suomea nopean ikääntymisen polulla. Suomi on tällä hetkellä vanhushuoltosuhteella mitattuna yksi Euroopan harmaimmista maista, mutta 20 vuoden päästä noin puolet Euroopan maista on Suomea ikääntyneempiä.

Esimerkiksi Saksassa vanhusväestön osuus työvoimasta nousee nykyisestä reilusta kolmanneksesta noin 50 prosenttiin lyhyessä ajassa – valtava muutos. Itali-

an tilanne on vielä Saksaakin hankalampi, kun vanhushuoltosuhteen odotetaan saavuttavan noin 70 prosenttia vuonna 2050.

Euroopan lisäksi myös Kiina vanhenee vauhdilla. Muuttaman vuoden päästä Kiinan väestön ikääntyminen kääntyy jyrkkään ja pitkäaikaiseen kasvuun. Nykyarvioiden mukaan Kiinan vanhushuoltosuhte on 20 vuoden päästä samalla tasolla kuin Suomessa, mutta ohittaa Suomen ja jatkaa kasvuaan.

Kiinan elintaso on länsimaihin verrattuna matala. Siksi muutos on yhteiskunnalle erityisen raju.

Ikärakenteen muutoksen juurisyy on syntyvyyden pieneneminen, mikä aiheuttaa sukupolvien välisen kokeron ja johtaa taloudellisiin vaikeuksiin. Vaikutuksen välittymiskanavat ovat moninaiset.

Väestön ikääntyminen aiheuttaa taloudellisen taakan kasvavan julkisen velan, kiristyvän verotuksen tai heikenevän palvelulupauksen kautta. Vaikutus näkyy ja tuntuu konkreettisesti Suomessa tällä hetkellä.

Työikäisen väestön vanheneminen heikentää talouskasvua paitsi tuottavuusvaikutuksen takia, myös madaltuneen riskinottohalun kautta. Ikääntynyt väestö perustaa vähemmän yrityksiä, sijoittaa turvallisuushakui-

semmin, investoi vähemmän ja vaihtaa harvemmin työpaikkaa.

Ikääntyminen lisää julkisen sektorin palvelutuotantoa. Se vuorostaan vähentää kokonaistuottavuutta, kun julkisten palveluiden tuottavuus on verraten heikko. Lisäksi laaja julkinen sektori syrjäyttää yksityisen sektorin toimeliaisuutta.

Ikääntymisen taloudelliset vaikutukset seuraavat siitä, että työvoimaa on liian vähän suhteessa vanhusväestöön. Ilmiö on mahdollista neutraloida kahdella tavalla: tuottavuutta tai työikäisen väestön määrää kasvattamalla. Tuottavuuden kasvu on aitoa hyvinvoinnin kasvua, kun taloudessa saadaan enemmän aikaan vähemmällä. Ongelma vain on, ettei ole olemassa taikanappia, jota painamalla tuottavuus lähtisi kasvuun.

Ylivoimaisesti olennaisin tekijä tuottavuuden edistämässä on markkinatalouden painottaminen. Suomen tulisi pitää huolta siitä, että ihmiset, pääomat ja ajatukset liikkuvat mahdollisimman kitkattomasti, eivätkä julkisen talouden sääntely ja tukipolitiikka vääristäisi ihmisten kannustimia tehdä järkeviä ratkaisuja.

Työperäisen maahanmuuton avulla voidaan siis tehokkaimmin neutraloida ikääntymisen aiheuttamaa työikäi-

sen väestön vähentymistä. Lisäksi maahanmuutolla on sekä suoria että epäsuoria positiivisia vaikutuksia tuottavuuskehitykseen.

TULLIT HAITTAAVAT KAIKKIA

Kirjoittaja **Sanna Kurronen** on Suomen pankin tutkija ja taloustieteen tohtori.

Tulli on tuontivero. Sen maksaa maahantuova yritys, mutta lopullinen hinta lankeaa laajemmalle. Tulleilla pyritään suojelemaan kotimaisen valmistavan teollisuuden työpaikkoja, mutta tehtävä on mahdoton.

Yhdysvaltain presidentti Donald Trump on uhannut jatkaa aiemmalla kaudellaan aloittamaansa kauppasotaa entistä laajemmilla tulleilla. Vuoden 2018–2019 asetetut tullit Kiinalle johtivat siihen, että amerikkalaiset kotitalouden ja yritykset maksoivat ostamistaan tuotteista entistä enemmän. Niin käy todennäköisesti tälläkin kertaa.

Aiempaa laajemmat tullit näkyisivät todennäköisesti dollarin kurssin selvänä vahvistumisena, mikä veisi saman tien osan tulleilla tavoitellusta kotimaisen teollisuuden kilpailukykyhyödystä. Jo pelkästään kauppapoliittisen epävarmuuden on tutkimuksissa havaittu vahvistavan dollaria.

Vaikka yksittäinen yritys tai toimiala voisi hyötyä tulleista lyhyellä aikavälillä, haitat muille aloille ja koti-

talouksille nousevat kokonaisuutena hyötyjä suuremmiksi.

Trumpin edellisellä kaudella asetetut teräs- ja alumiinitullit kasvattivat Yhdysvaltojen teräksen tuotantoa kaksi prosenttia ja alumiinin tuotantoa lähes neljä prosenttia. Samalla teräksen ja alumiinin hinnat nousivat, sillä tuotanto Yhdysvalloissa oli tuontituotteita kalliimpaa.

Hintojen nousun seurauksena terästä ja alumiinia väli tuotteena käytävä tuotanto, esimerkiksi autoteollisuus, menetti vientikilpailukykyään. Amerikkalaiset kuluttajat joutuivat maksamaan näitä metalleja sisältävistä tuotteista aiempaa enemmän, jolloin kysyntä väheni. Enemmistö yrityksistä siis kärsi tulleista.

Tullit haittaavat usein juuri valmistavan teollisuuden yrityksiä, joita niillä yritetään suojella. Sen sijaan palvelusektoria tullit haittaavat vähemmän. Palvelualan yritykset käyttävät tyypillisesti tuotannossaan vähemmän väli tuotteita. Lisäksi palveluista ei usein makseta lainkaan tulleja, joten palvelusektoriin myöskään mahdolliset kauppakumppaneiden vastatullit eivät juuri osu.

Siinä missä maailman tavarakauppa on viime vuosina junnannut paikoillaan, palvelukaupan kasvu on jatkunut voimakkaana. Erityisesti digitaalisesti toimitettavien pal-

veluiden, kuten erilaisten it-palveluiden, maailmankauppa on kasvanut nopeasti. Viimeisen vuosikymmenen aikana digitaalisten palveluiden kauppa on kasvanut keskimäärin lähes seitsemän prosentin vuosivauhtia. Osittain it-palvelut ovat kiinteä osa jotain valmistavan teollisuuden tuotetta, kuten koneen tai laitteen it-järjestelmää. Tällöin kyseiselle koneelle tai laitteelle asetetut tullit voivat vähentää myös palvelukauppaa.

Palvelukauppaa voi toisaalta käydä myös esimerkiksi sähköpostilla yritysten välillä, jolloin mikään osa kaupasta ei kulje tullin kautta, eivätkä tullimuutokset vaikuta kauppaan. Kotitalouden ostamaa tekoälypalvelua ei myöskään tullata.

Osa Euroopan palvelusektorista voisi yllättäen jopa hyötyä Yhdysvaltojen asettamista uusista tulleista, tosin epäsuorasti dollarin vahvistumisen kautta. Esimerkiksi matkailun on todettu lisääntyvän heikentyvän valuutan maissa eli tässä tapauksessa Euroopassa suhteessa Yhdysvaltoihin.

Maailmankauppa näyttää nyt täysin toisenlaiselta nyt kuin silloin, kun tulleja edellisen kerran laajasti käytettiin. Kelluvat valuutat reagoivat nopeasti tulleihin ja mitätöivät osan niiden vaikutuksista. Yritysten laajat ja ket-

terät logistiikkaketjut auttavat kiertämään tulleja, mikäli tullikanta on huomattavan erilainen eri maista tuodulle tuotannolle. Automatisaatio on jo vienyt teollisuuden työpaikkoja, ja korkean tulotason maat nojaavat yhä enemmän palvelusektoriin. Vaikka teollisuus palaisikin länsimaihin, teolliset työpaikat tuskin palaavat.

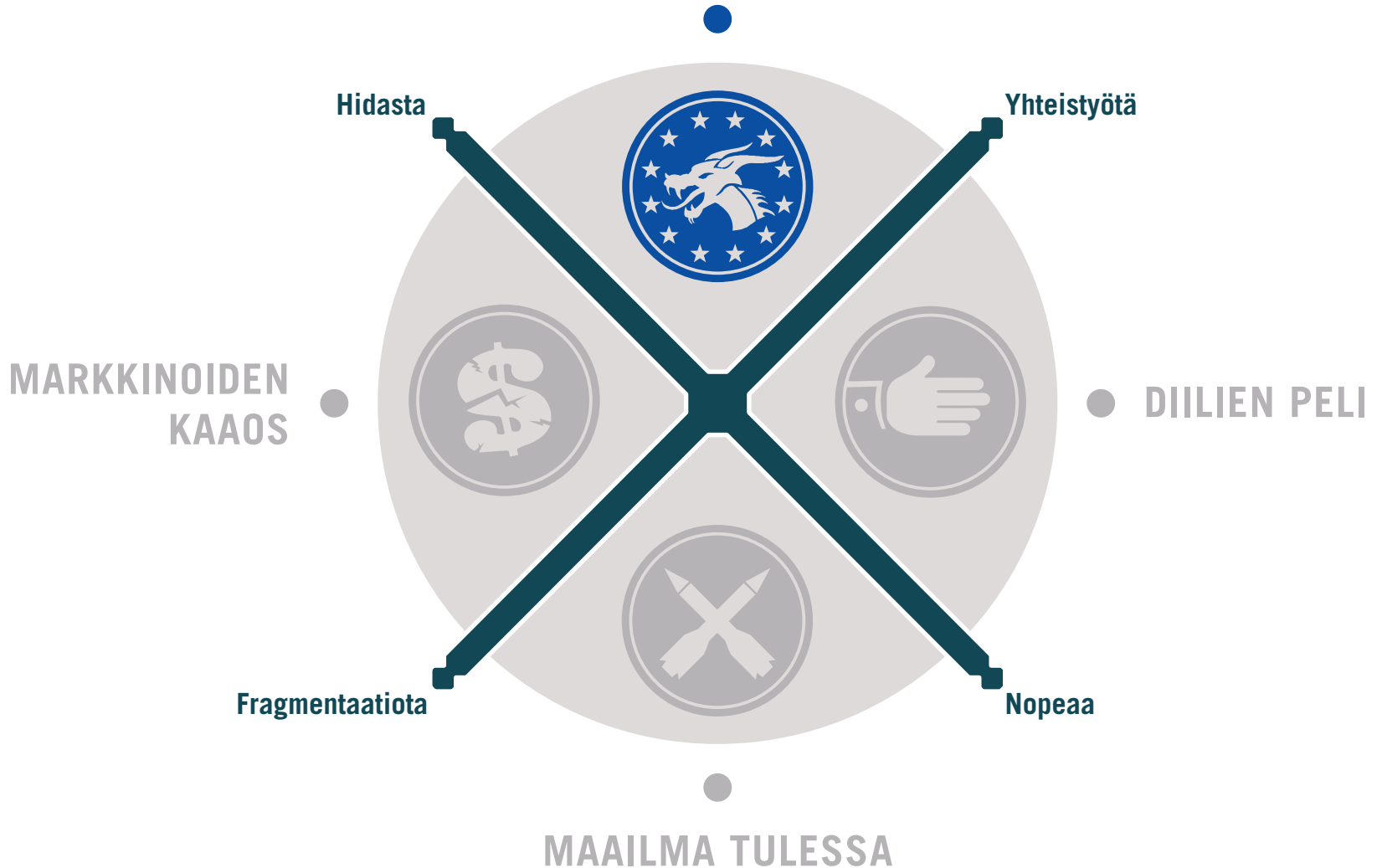
Tulleja asettava maa ei hyödy tulleista millään tavalla taloudellisesti. Vaikka Yhdysvallat asettaisi Euroopalle tulleja, niille ei kannata asettaa vastatulleja, sillä se heikentäisi taloudellisesti Euroopan omaa asemaa entisestään. Tullien peliin ei kannata lähteä mukaan.

STEEL

UUSI JÄRJESTYS

UUSI JÄRJESTYS

KIINA TEKEE ALOITTEEN

Kiina ottaa johtoaseman diplomatian kautta, Yhdysvallat kääntyy sisäänpäin. Kiinan suhteet Eurooppaan tiivistyvät, ja Kiinan talous kehittyy suotuisasti viennin vauhdittamana. Ukrainan sota jämähtää jäätyneeksi konfliktiksi. Eurooppa kehittyy liittovaltion suuntaan, koska Venäjän uhka pysyy eikä Eurooppa halua joutua riippuvaiseksi Kiinasta.

Miten tähän päädytään?

- Kiina ottaa aloitteen Venäjän sotatoimien pysäyttämiseksi Ukrainassa.
- Protektionistinen politiikka hidastaa Yhdysvaltojen kasvua.
- Euroopan kilpailukyky vahvistuu, kun talouspolitiikkaa harmonisoidaan.
- Venäjä on maailmanpolitiikan häirikkö.

UUDEN JÄRJESTYKSEN VAIHEET

Kolme seuraavaa vuotta 2025–2027: Kikkailua tulleilla ja tariffeilla

Yhdysvallat haastaa maailman diilintekoon, Eurooppa ja Kiina eivät vastaa tanssiinkutsuun.

Vuosikymmenen taite 2028–2030: Suuri eurooppalainen suunnitelma

Eurooppa kehittyy omavaraisemmaksi, taloudellisesti vahvemmaksi ja päätöksenteoltaan yhtenäisemmäksi.

Loppusuora 2031–2034: Silkkitie luo järjestystä

Kansainvälinen sääntöperusteinen järjestelmä alkaa vahvistua ”Brysselin ja Pekingin konsensuksen” pohjalta.

GLOBAALIT KÄÄNTEET UUDESSA JÄRJESTYKSESSÄ

Kiinan asema vahvistuu

Kiina ottaa aloitteen maailmanpolitiikassa diplomatian kautta. Venäjää painostamalla se saa sodan päättymään Ukrainassa ja pistevoiton Yhdysvalloista, jonka omat neuvottelualoitteet eivät menesty. Kiinan ja Euroopan suhteet tiivistyvät, ja ne hyötyvät lisääntyvästä keskinäisestä kaupasta.

Kommunistinen puolue keventää talouden ohjausta. Kiinalaiset yritykset tekevät läpimurtoja teknologiassa ja kykenevät tarjoamaan korkeatasoisia tuotteita – esimerkiksi sähköautoja – hyvin edullisin hinnoin. Kiinan talous kääntyy nykyistä ripeämpään kasvuun vauhdittuvan viennin ruokkiessa myös kotimaista kysyntää.

Puolueen talouslinja on markkinamyönteinen. Se pyrkii säilyttämään asemansa ja yhteiskunnan vakauden nostamalla kiinalaisten elintasoja. Autoritäärisyydestään huolimatta Kiina houkuttelee yhä enemmän osajia myös ulkomailta. Kontrolliyhteiskunnan idea säilyy Kiinassa vahvana, eikä kommunistisen puolueen auktoriteettia juurikaan kyseenalaisteta. Kansalaisten käytök-

seen ja maineeseen perustuvaa sosiaalista luottoluokitte-
telua kehitetään.

Kiinan linjaukset ohjaavat kansainvälistä ilmastopoli-
tiikkaa. Se vahvistaa johtoasemaansa puhtaan siirtymän
tuotteiden valmistuksessa ja esittelee uudet kunnianhi-
moiset päästö- ja investointitavoitteet, jotka tähtäävät hii-
lineutraalisuuden saavuttamiseen jo ennen vuotta 2060.

Suotuisan taloudellisen kehityksen myötä Kiina
nopeuttaa myös asevoimiensa modernisaatiota. Kiinan
asema Afrikassa vahvistuu länsimaiden ja Venäjän kus-
tannuksella. Voimakkaimmin Kiinan vaikutusvalta vah-
vistuu kuitenkin sen lähialueella Thaimaassa, Vietna-
missa, Malesiassa ja Indonesiassa, joissa on jo ennestään
merkittävät kiinalaiset vähemmistöt. Myös Singapore ja
Filippiinit tukeutuvat entistä vahvemmin Kiinaan.

Venäjä on ongelmalapsi

Kiina leikkaa tukeaan Venäjälle saadakseen sodan Ukrai-
nassa päättymään. Kiinalla ei ole enää halua tukea Venä-
jän sodankäyntiä, koska se heikentää Kiinan mahdolli-
suuksia käydä kauppaa lännen kanssa.

Sota Ukrainassa muuttuu jäätyneeksi konfliktiksi osa-
puolten resurssien ehtyessä. Sodankäynnin taukoami-

nen on molemmille osapuolille tervetullutta. Venäjä vetää henkeä ja täydentää voimavarojaan. Ukraina aloittaa jälleerakentamisen Euroopan tuella. Venäjän miehittämien alueiden tulevaisuus jää epäselväksi. Venäjä jatkaa hybridi- ja kybervaikeuttamista Ukrainassa ja länsimaissa, joiden Venäjä-pakotteet pysyvät voimassa.

Venäjä pitää yllä sotatalouttaan, vaikka Venäjän talous kärsii ankarasta resurssipulasta. Yksityiset yritykset ja kuluttajat kärsivät tavarantoiminnan puutteesta ja kohoavista hinnoista. Sotateollisuus ja muu raskas teollisuus lisäävät energian kysyntää ja päästöjä huolimatta talouskasvun hidastumisesta. Venäjä ulottaa luonnonvarojen etsintää uusille alueille.

Kiinalla on huomattavaa vaikutusvaltaa Venäjään, mutta se ei kykene täysin ohjailemaan Venäjän johtoa. Venäjän ja Kiinan väliset historialliset rasismit ja kulttuurierot nousevat pintaan ja vähentävät maiden välistä kanssakäymistä. Venäjän sotilaallinen ja taloudellinen vaikutustoiminta jatkuu osassa Afrikkaa, mutta Venäjän ja Intian läheinen suhde taloudessa ja politiikassa päättyy. Intia kääntyy Euroopan puoleen.

USA:n sitoutuminen Natoon on epäselvää.

Yhdysvallat keskittyy itseensä

Yhdysvallat ajaa omia etujaan ”Amerikka ensin” -hengeissä. Se avaa kauppaneuvottelut keskeisten kauppakumppaniensa kanssa ja uhkaa niitä korkeilla tulleilla ja tariffeilla. Rajanaapuriensa kanssa Yhdysvallat tekee diilite, mutta Kiinan ja Euroopan kanssa käydyt neuvottelut eivät johda lopputulokseen. Yhdysvallat asettaa sekä Kiinalle että Euroopalle tuontitulleja. Euroopassa ja Kiinassa arvioidaan, ettei niiden kannata ryhtyä vastatoimiin.

Yhdysvallat vähentää sotilaallista läsnäoloaan Euroopassa ja keskittää sotilaallista apuaan Israelille ja välittömästi Yhdysvaltojen kansalliseen turvallisuuteen liittyviin kohteisiin. Yhdysvaltojen sitoutuminen Natoon ja

Euroopan puolustamiseen on epäselvää.

Yhdysvaltojen talous kärsii sen omista kaupan esteistä. Tullit aiheuttavat maltillisen inflaatiopiikin ja kysyntä vaimentuu, minkä lisäksi talouskasvua hidastaa maahanmuuton väheneminen tiukentuneen siirtolaispolitiikan myötä. Yhdysvaltain keskuspankki Fed keventää rahapolitiikkaansa, mikä yhdessä veronalennusten kanssa auttaa

Yhdysvaltoja välttämään taantumaa. Kansalaiset pettyvät laimeaan talouskehitykseen, mikä heijastuu presidentinhallinnon suosion laskuna.

Liittovaltion hallinnon uudistaminen alkaa näyttävästi, mutta sen käytännön vaikutukset ja tulokset jäävät vähäisiksi. Trumpin hallinnon ja bisneseliitin väliset läheiset suhteet herättävät arvostelua, samoin suurten teknologiayhtiöiden vaikutukset talouteen, julkiseen keskusteluun ja politiikkaan. Hankkeet laittomien siirtolaisten karkottamiseksi käynnistetään, mutta niitä vastustetaan aktiivisesti. Lopulta laajamittaisemmat karkotushankkeet kuihtuvat työntajien vastustukseen. Maahanmuutto kuitenkin vähenee tiukentuneen rajavalvonnan seurauksena.

Yhdysvallat irtautuu Pariisin ilmastopimuksesta ja lakkauttaa sähköautojen, akkuteollisuuden sekä uusiutuvan energiantuotannon tuet. Ympäristölainsäädäntöä väljennetään, ja öljyn- ja kaasunporaus jatkavat kasvuaan. Öljyn ja kaasuun painottuvasta energiapolitiikasta huolimatta ilmastopoliittikka ei kokonaan kuole, koska vihreä siirtymä etenee monin paikoin markkinaehtoisesti.

Eurooppa kasvaa aikuiseksi

Euroopan unioni ja Yhdysvallat eivät löydä yhteistä säveltä kaupasta ja turvallisuudesta. Transatlanttiset suhteet hapannevat, kun Yhdysvallat viestittää pitävänsä Eurooppaa vapaamatkustajana. Euroopassa puolestaan koetaan Yhdysvaltojen kohtelevan liittolaisiaan arvaamattomasti ja väheksyvästi.

EU ja Kiina lähestyvät toisiaan, ja niiden keskinäinen kauppa kääntyy kasvuun. Eurooppa hankkii Kiinasta edullisesti vihreään siirtymään tarvitsemiansa hyödyk-

keitä. Kiina kasvattaa koneiden ja laitteiden sekä ruoan tuontia Euroopasta.

Ukrainan sota taukoaa, mutta mitään sopimusta aselevosta ei saada aikaan. Euroopan unionin maiden yhteisen tilannearvion mukaan Venäjä voi hyökätä pian uudestaan, eikä

Eurooppa voi enää täysin luottaa Yhdysvaltojen turvatakuisiin tai taloudelliseen vetoapuun. Samalla Euroopasta on tulossa yhä riippuvaisempi Kiinasta.

EU ryhdistäytyy pakon edessä, ja päättää askeleista yhteisen puolustuksen vahvistamiseksi. Eurooppa ottaa lisää yhteisvelkaa yhteisen puolustusrahaston perusta-

EU ja Kiina lähestyvät toisiaan.

miseksi. Rahankäytön tehostamiseksi ja päällekkäisyyksien purkamiseksi jäsenmaat velvoitetaan puolustusyhteistyön sekä puolustushankintojen ja -teollisuuden kordinointiin. Eurooppaan tulee yleinen asevelvollisuus ja Natosta aiempaa eurooppalaisempi.

Järjestelyt Euroopan turvallisuuden vahvistamiseksi osoittautuvat toimiviksi, ja strategisesti itsenäisemmän Euroopan rakentaminen saa jatkoa myös taloudessa. EU:n perussopimuksia muutetaan integraation syventämiseksi ja yhteisvelan käytön helpottamiseksi.

EU:lle luodaan yhteistä verotusta ja finanssipolitiikkaa EU:n toiminnan ja yhteisten investointien rahoittamiseksi sekä velanoton mahdollistamiseksi. Lisäksi EU säätää digiveron, jonka tähtäimessä ovat amerikkalaiset teknologiayritykset. EU:ssa käynnistyy sarja infrastruktuuri-investointeja uusiin itä-länsisuuntaisiin rautatieyhteyksiin ja energian siirtoverkkoihin.

Euroopan laajuisten pääomamarkkinoiden sääntelyä harmonisoidaan ja EU:lle luodaan yhteinen tiede- ja teknologiapolitiikka. Yrityksiä koskevan lainsäädännön har-

monisointi aloitetaan luomalla EU:n yhteinen konkurssilainsäädäntö. Myös sosiaalipolitiikkaa harmonisoidaan kilpailukyvyyn ja EU-kansalaisten liikkuvuuden edistämiseksi.

Euroopan integraatiospurtilta on hintansa. Talouskasvu hidastuu, koska verotus on kireää ja Euroopasta on

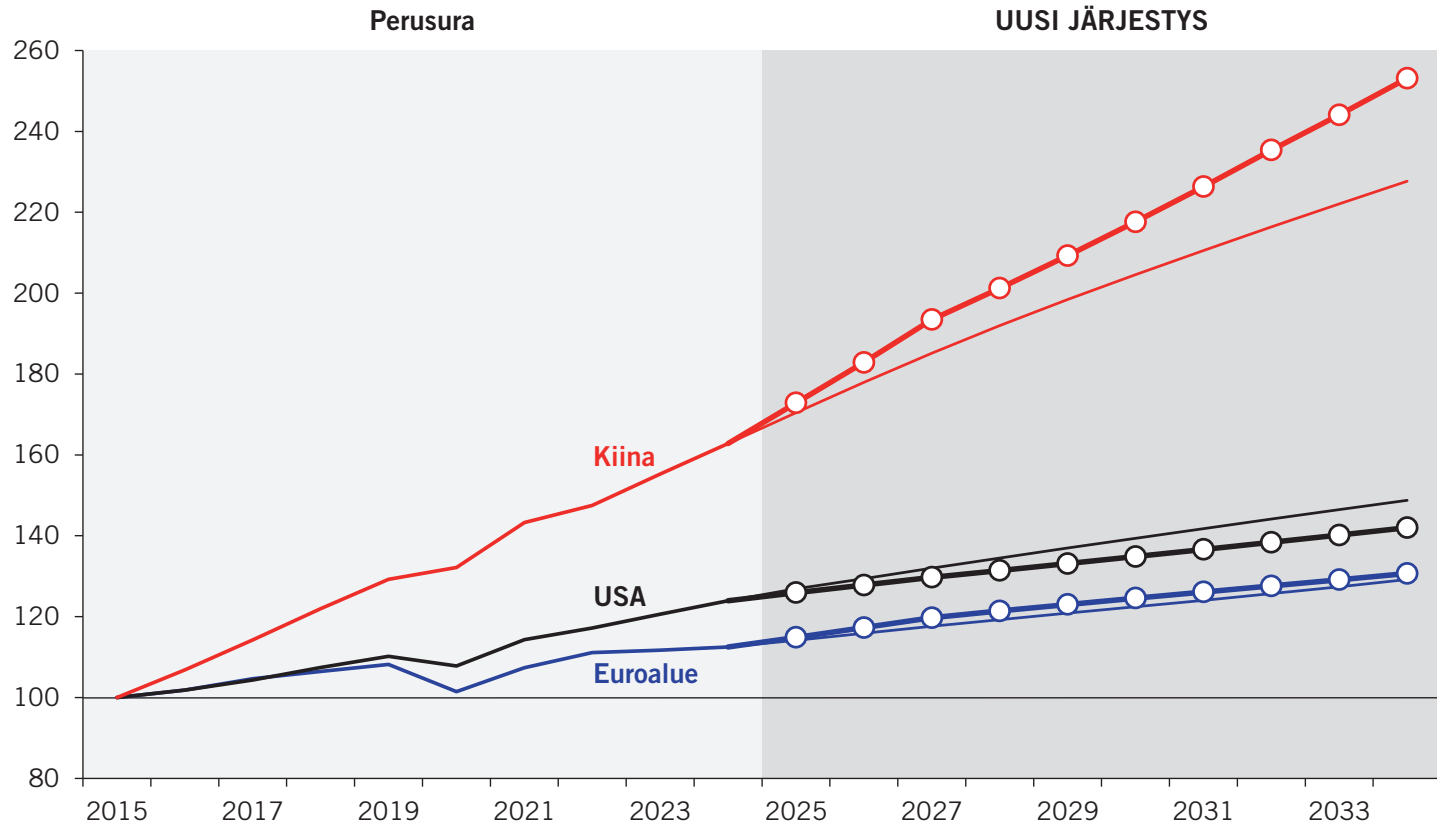
tullut aiempaa protektionistisempi. Aiempaa yhtenäisempien ja tehokkaampien sisämarkkinoiden syntyminen vie aikaa. Toisaalta Eurooppa on onnistunut pitämään kiinni Pariisin ilmastosopimuksen tavoitteista, lopet-

tanut venäläisen energian käytön ja uskoo kykenevänsä puolustamaan itseään.

EU:lle luodaan yhteistä finanssipolitiikkaa.

BKT:N KASVU ALUEITTAIN VERRATTUNA OECD:N ENNUSTAMAAN PERUSURAAAN (INDEKSI, 2015=100)

LÄHDE: OECD ECONOMIC OUTLOOK, LYHYEN JA PITKÄN AIKAVÄLIN ENNUSTEET.

TALOUS UUDESSA JÄRJESTYKSESSÄ

Epäonnistuneiden kauppaneuvotteluiden seurauksena Yhdysvallat asettaa tuontitulleja ja tariffeja Kiinalle ja Euroopalle. Tämän seurauksena inflaatio Yhdysvalloissa kiihtyy ja talouskasvu hidastuu, mutta maa välttää taantumaa.

Yhdysvaltojen kääntyessä sisäänpäin Kiinan ja Euroopan suhteet tiivistyvät, ja molemmat hyötyvät taloudellisesti keskinäisestä kaupasta. Kiinan talouskasvu on ripe-

ää, kun kauppa kasvaa Euroopan ohella myös BRICS-maiden ja globaalien etelän kanssa.

Skenaarion loppuvaiheessa Euroopan kasvu alkaa jälleen hidastua, kun EU alkaa vahvistaa omavaraisuuttaan liiallisen Kiina-riippuvuuden vähentämiseksi.

Myös Suomen vienti Aasiaan vetää. Suomen talouskasvua kiihdyttävät lisäksi vihreän siirtymän investoinnit sekä kaivos- ja puolustusteollisuuden buumit.

Toiseksi kovimman talouskasvun skenaario

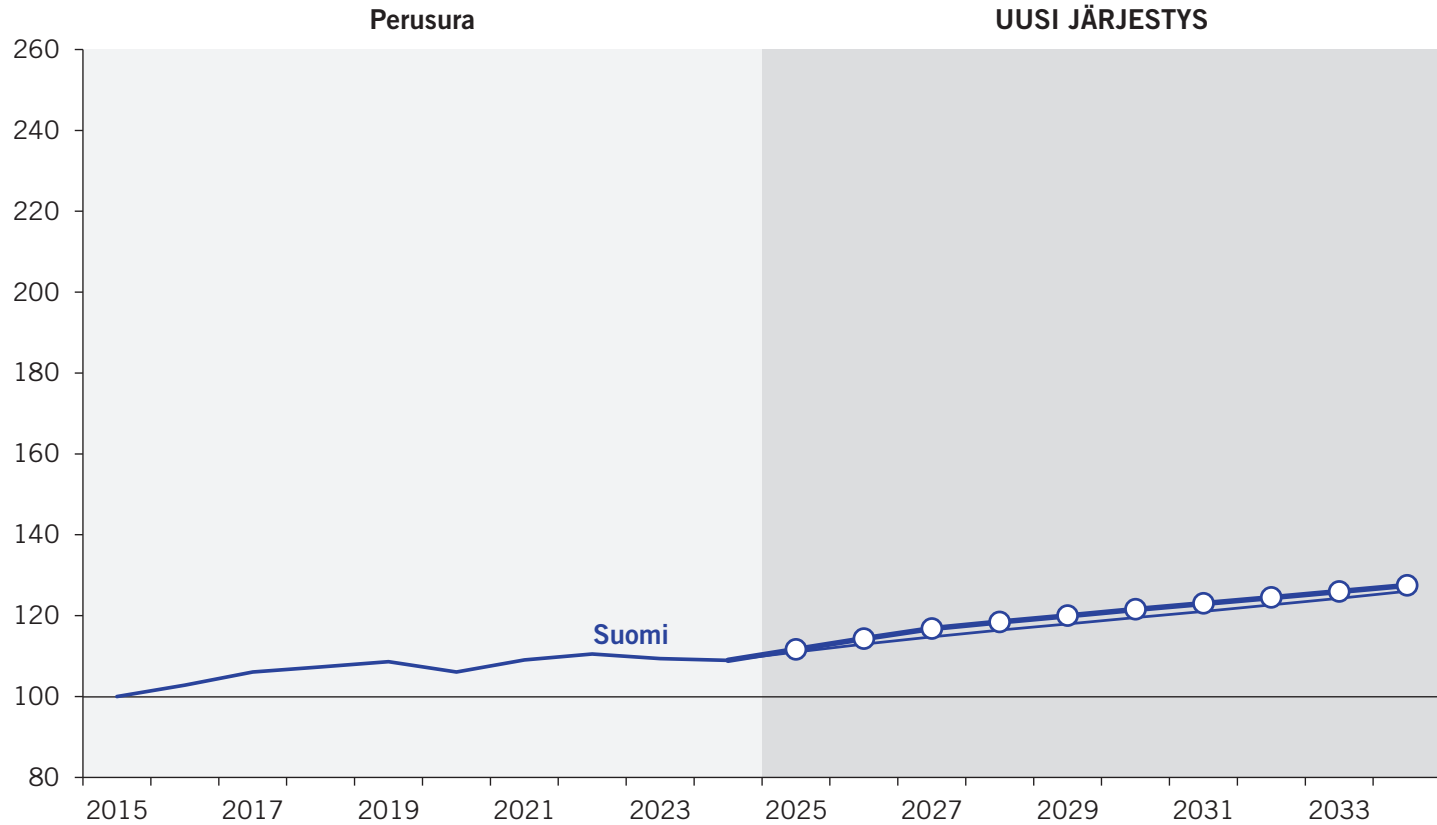
1. periodilla Euroopan ja Kiinan taloudet kasvavat, kun kauppa käy
2. periodilla talouskasvu hidastuu, kun Euroopassa protektionismi lisääntyy
3. periodilla maailma vakautuu ja talouskasvu palautuu hieman

Bkt:n vuosimuutos, vuosien 2025–2027 keskiarvo

- Maailma 3,7 %, kohtuullista kasvua
- USA 1,5 %, kasvu hidastuu
- Kiina 5,8 %, nopeaa kasvua
- Eurooppa 2,1 %, kohtuullista kasvua
- Suomi 2,3 %, kohtuullista kasvua

SUOMEN BKT:N KASVU VERRATTUNA OECD:N ENNUSTAMAAN PERUSURAAAN (INDEKSI, 2015=100)

LÄHDE: OECD ECONOMIC OUTLOOK, LYHYEN JA PITKÄN AIKAVÄLIN ENNUSTEET.

SUOMI UUDESSA JÄRJESTYKSESSÄ

Kiinan kaupan vahvistuminen hyödyttää Suomea. Euroopan strategisen autonomian edistymisen myötä Euroopan tilanne vakautuu ja talous vahvistuu. Suomi hyöttyy Euroopan liittovaltiokehityksestä ja saa tukea investointeihin. Jäämeren ratahanke sekä Suomen Ruotsiin ja

Viroon yhdistävä Finntunnel-hanke käynnistetään. Suomi integroituu entistä tiiviimmin EU:n sisämarkkinoihin, ja Suomen strateginen, ja taloudellinen merkitys Euroopalle kasvaa.

Uhat

- EU:n toimien myötä kiristynvä yritysverotus vähentää investointeja.
- Suomesta tulee Euroopan raaka-aineaitta ja eurooppalainen periferia.
- Kiina pyrkii vaikuttamaan Suomen politiikkaan.

Mahdollisuudet

- EU ymmärtää Suomen strategisen merkityksen, mikä kiihdyttää energia- ja liikenneinfrastruktuurin rakentamista.
- Suomen puolustus- ja teknologiateollisuus sekä kaivosteollisuus nivoutuvat keskeiseksi osaksi Euroopan puolustuksen ja huoltovarmuuden ydintä.
- Uudet toimialat vetävät osaajia maailmalta, mikä myötä Suomen talous, tutkimus ja yhteiskunta uudistuvat.

PÄÄSEEKÖ SAKSAN TALOUS ULOS KRIISISTÄ?

Professori **Hubertus Bardt** on Saksan taloustutkimuslaitoksen (IW) toimitusjohtaja.

Saksa ei ole kasvanut vuosiin. Bruttokansantuote on koronakriisiä ja sitä seurannutta energiakriisiä edeltävällä vuoden 2019 tasolla. Kahden vuoden lievän talouden supistumisen jälkeen vuodelle 2025 ennustetaan minimaalista kasvua. Stagnaatio jatkuu.

Syitä tilanteeseen on monia. Saksa on menettänyt viime vuosina houkuttelevuuttaan sijoittajien näkökulmasta. Vaikka toimintaympäristö on edelleen kansainvälisesti hyvä, se ei ole enää erinomainen. Kustannukset ovat liian korkeat, eikä kokonaispaketti enää toimi.

Tämän lisäksi on tapahtunut merkittäviä muutoksia. Väestön ikääntyminen vie vuosittain satojatuhansia työntekijöitä työmarkkinoilta. Teollisuuden hiilineutraaliuteen tähtäävä muutos edellyttää valtavia investointeja, mutta kapasiteetin laajentuminen on vähäistä. Digitalisaatio edellyttää ajattelutavan muutosta kaikilla tasoilla, ja globaalistumisen hidastuminen kyseenalaistaa liiketoimintamalleja, jotka ovat riippuvaisia vapaista markkinoista.

Kolme sektoria on erityisesti vaikeuksissa. Energia-valtaiset teollisuudenalat eivät monin paikoin ole enää kilpailukykyisiä kamppaillessaan korkeiden energiakustannusten kanssa, jotka johtuvat osittain maan omasta energiapolitiikasta ja osin siirtymisestä nesteytetyn maakaasun tuontiin. Autoteollisuus on keskellä perustavanlaatuista rakennemuutosta, jossa perinteiset vahvuudet menettävät arvoaan, ja uudet kilpailijat – erityisesti Kiinasta – tulevat markkinoille. Lisäksi suuri osa pk-sektorista on turhautunut korkeiden verojen, kustannusten sekä lisääntyvän byrokratian ja sääntelyn vuoksi.

Vuonna 1999 *The Economist* nimesi Saksan "Euroopan sairaaksi mieheksi." Yhdistämällä poliittiset uudistukset ja yrittäjähenkisen dynamiikan Saksa onnistui tuolloin uuden taloudellisen nousun saavuttamisessa. Jos Saksa on nyt jälleen Euroopan sairas mies, se ei tarkoita, että tilanne automaattisesti paranisi. Kriisi voidaan kuitenkin voittaa tarvittavilla ponnisteluilla.

Monet ongelmat ovat itse aiheutettuja, mikä tarkoittaa myös, että ratkaisut ovat omissa käsissä. Näihin kuuluvat kansalliset tai eurooppalaiset investointien esteet, kuten korkeat verot ja liiallinen sääntely. Toisaalta kasvun edellytyksiä on aktiivisesti luotava. Teollisuuden hiilineut-

raalius ei toteudu ilman riittävää poliittista tukea. Saksan suhteellisen matala velkaantuneisuus antaa taloudellista liikkumavaraa investointeihin, mutta samaan aikaan budjetit kuormittavat muun muassa tulevien vuosien kasvavat puolustusmenot.

Osa talouden painetta aiheuttavista trendeistä jatkuu. Väestörakenteen muutos rajoittaa kasvupotentiaalia, hiilineutraaliuteen tähtäävät toimet ovat kalliita ja lisääntyvä protektionismi haittaa avoimeen kauppaan suuntautunutta kansantaloutta. Donald Trumpin ehdottamat tullit roikkuvat kuin Damokleen miekka maailmantalouden ja erityisesti Saksan talouden yllä.

Uuden kasvudynamiikan saavuttamiseksi on lisättävä työnteon kannustimia, edistettävä investointeja sekä parannettava tuottavuutta ja innovaatioita. Tähän sisältyy muun muassa työurien pidentäminen, työvoiman tarjonnan ja osaamisen vahvistaminen sekä toimenpiteet, jotka parantavat investointien edellytyksiä. Alemmat verot, parempi infrastruktuuri, digitaalinen hallinto ja vähemmän sääntelyä ovat tärkeitä elementtejä. Lisäksi tarvitaan halvempaa energiaa ja selkeä näkymä teollisuuden hiilineutraaliuteen.

Innovaatioiden ja tuottavuuden vauhdittaminen on kuitenkin yritysten vastuulla. Esimerkkinä voidaan mai-

nita insinööritaitojen yhdistäminen tekoälyyn. Kilpailun ja yrittäjyyden voima voivat ohjata Saksan talouden ulos nykyisestä kriisistä, kunhan poliittiset puitteet ja kannustimet tukevat tätä kehitystä.

STRATEGIANA EUROOPAN YHDYSVALLAT

Kirjoittaja **Pekka Väisänen** on EVAn projektitutkija ja yhteiskuntatieteiden tohtori.

Yhdysvaltojen ulkoministeri Henry Kissinger kysyi 1970-luvulla: ”Kenelle minä soitan, kun soitan Eurooppaan?” Edelleen ajankohtainen kysymys viittaa Euroopan unionin poliittisen johtajuuden vajeeseen. Se on tehnyt Euroopalle mahdottomaksi nousta maailmanpolitiikassa todellisia voimavarojaan vastaavaan asemaan.

Ilman yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, puolustusta ja sen rahoittamiseen tarvittavaa yhteistä finanssipolitiikkaa strateginen autonomia ei voi koskaan käytännössä toteutua. Viime kädessä strateginen autonomia edellyttää isoja askeleita kohti todellista Euroopan liittovaltiota, jolla tulisi olla yhteisesti koordinoitu puolustus-teollisuus, yhteinen ydinase ja mahdollisuus ottaa yhteistä velkaa kaiken rahoittamiseksi. Yhteisen puolustuksen tulisi perustua yleiseen asevelvollisuuteen.

Jos kaikki edellä kuvatut visiot realisoituisivat, Eurooppa olisi aidosti autonominen toimija. Tällöin Euroopan ei enää tarvitsisi miettiä kulloisiakin Yhdysvaltojen Euroo-

pan politiikan suhdanteita tai maan presidentin suhtautumista Eurooppaan. Jotta edellä kuvattu skenaario voisi käytännössä toteutua, EU:n perussopimuksiin olisi tehtävä merkittäviä muutoksia.

Lissabonin sopimuksen onnto turvallisuuslauseke ei vastaa siihen, miten maailma on muuttunut vuoden 2008 Georgian sodan jälkeen epävarmempaan suuntaan. Eurooppa muuttui peruuttamattomasti jo 2014 Venäjän Krimin miehityksen jälkeen. Perussopimusten muutokset olisi pitänyt laittaa käyntiin jo vuosikymmen sitten, mutta liian myöhäistä ei ole nytkään.

Suurin este liittovaltiolle on EU:n jäsenvaltioiden kansallisessa itsekkyydessä, rohkeuden puutteessa ja poliittisen tahdon olemattomuudessa. Myös nykyiset sisäpolitiikan jännitteet ja osin perusteltu skeptisyys Brysselin valta-asemaa ja byrokratiaa kohtaan ovat merkittäviä ongelmia. EKP:n entinen pääjohtaja Mario Draghi ja entinen Italian pääministeri Enrico Letta käsittelivät muun muassa näitä ongelmia vuoden 2024 raporteissaan.

Ensimmäiset askelmerkit Euroopan liittovaltiolle on melko suoraviivaisesti määriteltävissä. Nykyisessä turvallisuustilanteessa on keskeistä luoda pian yhteinen puolustusrahasto. Tämän avulla Eurooppa kykeni-

si hankkimaan, valmistamaan ja koordinoimaan yhteiset asehankintansa nykyistä huomattavasti tehokkaammalla tavalla.

Puolustusrahasto toimisi samalla lähtölaukauksena yhteiselle puolustuspolitiikalle, jonka avulla luotaisiin parametrit yleisen asevelvollisuuden luonteelle ja sen toteuttamiselle. Puolustukseen liittyvät elementit ovat kytköksissä Euroopan strategiseen teollisuustuotantoon (esimerkiksi avaruus- ja lentokoneteollisuus) ja alan tutkimukseen sekä tuotekehitykseen, jossa myös teknologia-teollisuudella olisi merkittävä rooli.

Poliittisessa mielessä EU:n on kyettävä uudistumaan perinpohjaisesti jo lähivuosien aikana. Poliittisen johtajuuden uskottavuuden kehittäminen voisi lähteä liikkeelle EU:n presidentti-instituution luomisesta. EU:n presidentti valittaisiin eurovaalien yhteydessä kaksivaiheisella kansanvaalilla enimmillään kahdelle viisivuotiskaudelle.

Valittu EU:n presidentti toimisi komission puheenjohtajuuden lisäksi myös Euroopan asevoimien ylipäällikkönä. Presidentillä olisi mandaatti, joka tulisi suoraan äänestäjäkunnalta kabinettipelien sijaan. Samalla kansalaisten mielenkiinto EU:a kohtaan voisi kohentua, ja nykyinen demokratiavaje vähenisi.

Heikkous sopii huonosti 2020-luvun kiihtyneen taloudellisen ja geopoliittisen kilpailun aikaan. Turvallisuudessa, raaka-aineissa, energiassa ja uudessa teknologiassa Eurooppa on riippuvainen muista maailmanmahdeista. Euroopan heikkous näkyy myös Ukrainan auttamisessa. Selvää yhtenäistä strategiaa Venäjän hyökkäystä torjuvan Ukrainan auttamiseksi ei edelleenkään ole.

Hokema, jonka mukaan Ukrainaa autetaan niin kauan kuin on tarve, ei ole strategia. Realisoituessaan Euroopan liittovaltio pitäisi huolen siitä, että vastaisuudessa kriisin hallinnalla olisi selkeät askelmerkit niin politiikan kuin voimankäytönkin suhteen.

Euroopan toinen vaihtoehto on nykyinen malli, jossa kriisien vyöryessä päälle Euroopan yhteinen tahtotila ja strategia jäävät vaillinaisiksi ja osaksi kulloisenkin kansallisvaltion omaa sisäpoliittista peliä. Euroopan heikkous toimii aina Kiinan ja Venäjän eduksi, joilla on kyky käyttää Euroopan heikkoutta myös hyväkseen.

DIILIEN PELI

	YHDYSVALLAT	KIINA	VENÄJÄ	EUROOPPA	SUOMI
Ulkosuhteet	Trumpin hallinto tekee toimivia diilejä.	Vaikutusvalta laskussa, kääntyy sisäänpäin.	Taipuu rauhansopimukseen Ukrainassa.	Pärjää diilinteossa odotuksia paremmin.	Yhdysvaltojen ja Nato-kumppaneiden luottopelaaja.
Talous	Nopeaa teknologia-vetoista kasvua. Tekoälyn läpimurto.	Kasvaa vaisusti. Investoi liikaa eikä kysyntä elvy.	Hyötyy markkinoiden avautumisesta.	Kasvaa Yhdysvaltojen imussa, mutta hitaammin.	Vienti Yhdysvaltoihin ja Ukrainan rauha piristävät.
Ympäristö	Ilmastotoimet etenevät, vaikka Trump puhuu toista.	Ympäristöongelmat hiertävät kansalaisia.	Ulottaa luonnonvarojen etsintää myös lähialueilleen.	Pitää kiinni ympäristö- ja ilmasto-standardeista.	Eripuraa metsähakuista ja uusista kaivoksista.
Sisäpolitiikka	Sääntelyä puretaan ja kulttuurisodat rauhoittuvat.	Kansalaisten kontrollointi ja valvonta lisääntyvät.	Putinismi jatkuu, kansalaisyhteiskunta kanveesissa.	EU-komissio on vahva, kansallisvaltiot hajallaan.	Huoli julkisesta taloudesta hellittää, kun talous kasvaa.

MAAILMA TULESSA

	YHDYSVALLAT	KIINA	VENÄJÄ	EUROOPPA	SUOMI
Ulkosuhteet	Joutuu usean rintaman sotaan ja saa siipeensä.	Saartaa Taiwanin ja nappaa sen itselleen.	Yrittää läpimurtoa Ukrainassa ydinasein, muttei onnistu.	Reagoi viime hetkellä Venäjän eskalaatioon.	Säilyy rauhan saarekkeena, mutta jää pussin perälle.
Talous	Massiivinen tarjontashokki, poikkeusajan taloudenpitoa.	Vienti ja tuonti seisahtuvat. Pakotteet iskevät päälle.	Entistäkin riippuvaisempi Kiinasta.	Toimitusketjut poikki. Huoltovarmuusongelmia.	Ulkomaankauppa seisahtuu Itämeren sulun takia.
Ympäristö	Ensin päästöt alas, sitten ylös, kun sotatalous käynnistyy.	Lisää hiilen käyttöä ja hyllyttää päästötavoitteet.	Aiheuttaa sabotaasilaan laajoja ympäristöhujoja.	Kärsii energiapulasta. Ruskohiili tekee paluun.	Polttoainepulaa paikataan biopolttoaineilla ja puulla.
Sisäpolitiikka	Itseruoskinnan jälkeen syntyy kansallinen yhtenäisyys.	Nationalistinen hurmos yhdistää kiinalaisia.	Toteuttaa täydellisen liikekannallepanon.	Naton rooli Euroopassa korostuu ohi EU:n.	Poikkeusolot. Luottamus päättäjiin kasvaa.

MARKKINOIDEN KAAOS

	YHDYSVALLAT	KIINA	VENÄJÄ	EUROOPPA	SUOMI
Ulkosuhteet	Priorisoi Aasiaa ja jättää Ukrainan tukemisen EU:lle.	Menettää BRICS-ryhmän johtajuuden Intialle.	Ylläpitää kumppanuuksiaan ja mustamaalaa länttä.	Yhtenäisyys särky. EU jakautuu kolmeen leiriin.	Tukeutuu EU:n pohjoisen leirin yhteistyöhön.
Talous	Aiheuttaa kauppasotia ja ajautuu finanssikriisiin.	Kiinteistömarkkinat romahtavat. Talous putoaa.	Sotataloudesta on tullut taloudelle tärkeä tukijalka.	Valtioiden velkakriisi. Euroalue hajoaa.	Taluskriisi johtaa julkisen talouden saneeraukseen.
Ympäristö	Purkaa ympäristölakeja ja -tukia. Ilmastotoimet seis.	Päästöt kääntyvät talouden laman myötä laskuun.	Saa uusia asiakkaita öljyn ja kaasun viennilleen.	EU:n vihreän kehityksen ohjelma keskeytetään.	Sopii EU:n pohjoisen leirin kanssa ilmastotyön jatkosta.
Sisäpolitiikka	Politiikka täydellisessä kaaoksessa.	Korruption vastaiset mellakat tukahdutaan.	Kreml lietsoo länsivastaista propagandaa. Kansa apaattista.	Populismin aalto horjuttaa Eurooppaa.	Taluskuri lisää yhteiskunnallisia jännitteitä.

UUSI JÄRJESTYS

	YHDYSVALLAT	KIINA	VENÄJÄ	EUROOPPA	SUOMI
Ulkosuhteet	Keskittyy itseensä, pyrkii pitäytymään loitolla kriiseistä.	Aloitteellinen, saa sodan Ukrainassa päätymään.	Säilyy geopolitiikan häirikkönä ja uhkana naapureilleen.	EU:n painoarvo geopolitiikassa kasvaa.	Pyrkii kasvattamaan vaikutusvaltaansa EU:ssa.
Talous	Kärsii asettamistaan tulleista. Korkeaa inflaatiota, hidasta kasvua.	Avaa talouttaan ja innovoi. Ripeää kasvua.	Ylläpitää sotataloutta ankarasta resurssipulasta huolimatta.	Tekee suuria uudistuksia sisämarkkinoihin.	Teknologia-, kaivos- ja puolustusalat menestyvät.
Ympäristö	Puhdas siirtymä etenee osavaltio-tasolla.	On saavuttamassa etujassa ilmasto-tavoitteensa.	Päästöt lisääntyvät, vaikka talous yskii.	Kiihdyttää puhdasta siirtymää Kiinan avulla.	Puhtaan energian mallimaa, maankäyttö intensiivistä.
Sisäpolitiikka	Presidentinhallinnon suosio laskee.	Kommunistisen puolueen auktoriteetti säilyy vahvana.	Maa pysyy presidentinhallinnon näpeissä.	Saa koko ajan lisää liittovaltion piirteitä.	EU:n liittovaltiokehitys jakaa suomalaiset kahteen leiriin.

HANKKEEN ORGANISOINTI

EVAn skenaariohankkeen ohjauksesta on vastannut EVAn johtaja Emilia Kullas sekä ohjausryhmä, johon ovat kuuluneet EVAn valtuuskunnan jäsenet Elina Björklund, Johanna Lamminen, Veli-Matti Mattila ja Risto Murto sekä Aki Kangasharju Etlasta.

Projektin suunnittelusta, skenaariometodien soveltamisesta ja skenaarioiden kirjoittamisesta ovat vastanneet EVAn tutkimuspäällikkö Ilkka Haavisto ja EVAn projektitutkija, yhteiskuntatieteiden tohtori Pekka Väisänen. EVAn toimistosta skenaarioiden ideointiin ovat osallistuneet Emmiliina Kujanpää, Mikko Laakso ja Sami Metelinen, joka on myös toimittanut skenaarioraportin.

Skenaarioiden työstössä on avustanut skenaarioryhmä, johon ovat kuuluneet Mauri Kotamäki (Finnvera), Sanna Kurronen (Suomen pankki), Tero Kuusi (ETLA), Sami Pakarinen (EK), Jussi Pyykkönen (PTCServices), Lauri Tähtinen (Americas Outlook), Antti Törmänen (Antler) ja Päivi Puonti (ETLA), joka on laatinut skenaarioihin pohjautuvat arviot talouskasvun kehityksestä. Ryhmän jäsenet ovat osallistuneet skenaariotyöpajoihin asiantuntijoina, eivät taustatahojensa edustajina. Lisäksi EVA on kuullut hankkeen puitteissa useita eri alojen asiantuntijoita.

EVA Skenaariot-hankkeen on rahoittanut Teollisuuden ja Työnantajain keskusliiton (TT) säätiö.

Ydinsota on viimeinen asia, jota Kiina toivoo.

KIINNITTÄKÄÄ TURVAVYÖT! MAAILMA ON RAJUILMAN RAJALLA. Kansainvälisen kaupan ja politiikan säätö on myrskyisä, ja reitillä on luvassa vakavaa turbulenssia.

Matkalla on syytä varautua kauppasotiin, mutta tähtyä myös suotuisten diilien suoja-
säättä. Ukrainan sota voi päättyä rauhaan tai leimahtaa maailmansodaksi. Tekoäly voi
räjäyttää tuottavuuskasvun tai jäädä suutariksi.

Muuttuvan maailmanjärjestyksen kehityskulkujen ennustaminen on mahdotonta,
mutta niihin voi varautua. EVAn skenaariot on tehty avuksi tähän tarkoitukseen.
Ne kuvaavat tulevaisuuden mahdollisia maailmoja kukin omaa logiikkaansa seuraten.

Vaihtoehtoisten kehityskulkujen tarkasteleminen auttaa varautumaan uhkiin ja mah-
dollisuuksiin, vaikka tulevaisuuteen liittyviä todennäköisyyksiä on mahdotonta arvioida.
Turbulenssi säikäyttää, mutta siitä yleensä selviää eteenpäin.

